

A POKRIF

Irodalmi Folyóirat · 2020. nyár
XIII. évfolyam 2. szám

Apokrif

”

Felperzselt ország

”

Irodalmi folyóirat
megjelenik negyedévente
XIII. évfolyam, 2. szám
2020. nyár

Főszerkesztő

Nyerges Gábor Ádám *(vers)*

Felelős szerkesztő

Fráter Zoltán

Szerkesztők

Murzsa Tímea *(próza, Apokrif Online)*

Mizsur Dániel *(kritika)*

veress dani *(kép)*

B. Kiss Máttyás *(Apokrif Online)*

Tamás Péter *(műfordítás)*

•

Munkatársak

G. Szabó Sarolta *(korrektúra)*

Molnár A. Aliz *(tördelés)*

Tarcsay Zoltán *(címlap/design)*

Bali Farkas Péter *(szerkesztőségi asszisztens)*

Szerkesztőség

1052 Budapest, Vitkovics Mihály u. 7. IV/1

Tel.: (1) 951 8518; (30) 876 1473

apokriflap@gmail.com

<http://www.apokrifonline.hu>

Felelős kiadó

Palimpszeszt Kulturális Alapítvány

Nyomda

Robinco Kft.

Felelős vezető: Kecskeméthy Péter

A folyóirat emblémája Hlatki Dorottya munkája.
Megjelent a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

Copyright © 2020 Az Apokrif 2020/2. számának
szerzői és szerkesztői

Megjelenik 250 példányban; az egyes példány ára 500 Ft

ISSN 2060-3207

Szépirodalom

- 07 Csabai Máté**
Lili
(egy regény első fejezete)
- 17 Szöllőssy Balázs**
Egy domboldal beépülése
- 20 Lukács Flóra**
11.22.; *Falak*
- 24 Tarcsay Zoltán**
Hullám
- 25 Szalay Álmos**
Vártak az újak
- 27 Szeles Judit**
Idővel; Mi volna, ha
- 29 Élő Csenge Enikő**
Medvecukor
- 36 Katona Ágota**
Alsórákos, jelzők; Zuglói ház, főnevek
- 37 Mohácsi Balázs**
a faxni mára épp elég
- 38 Toroczkay András**
A; Á
- 40 Závada Péter**
Gellért

44 **Rudolf Dániel**
Karton cigi

Látószög

51 *A vákuum nosztalgiája*
(Balogh Kristóf József és veress dani beszélgetése)

Látótávolság

59 **Murzsa Tímea:** „Időtlen múlt lett az eljövőben” – Wirth
Imre legújabb kötetéről

63 **Kőszeghy Ferenc:** Monológ
(Purosz Leonidasz: Egy férfi sosem hagyja félbe)

68 **Locker Dávid:** A kozmikusság határai
(Fodor Balázs: Kozmológiai állandó)

72 **Halmi Annamária:** Az elalvás kis ábécéje
(Győrfi Kata: Te alszol mélyebben)

Illusztrációk

A számot **Balogh Kristóf József** festményeivel illusztráltuk.

A borítón a *Fríz II.* látható (olaj, vászon, 73 × 135 cm, 2019).

Balogh Kristóf József

Everything in Its Right Place, 2018

olaj, papír, farost, 120 × 107 cm

Csabai Máté

Lili

(egy regény első fejezete)

Füstölt a város. Éreztem a hamu szagát. Rágyújtottam egy cigire, és öt perc múlva azon gondolkodtam, vagy reménytelen junkie vagyok, vagy a kerület legfényesebb elméje. Ahogy ezen tanakodtam, lángolni kezdett a csiga a kezemben, ezért gyorsan elfújtam. Semmi mást nem akarok, csak leülni és megnyugodni.

Csukott szemhéjam mögött spirálban zuhanok lefelé, és valahányszor megpróbálok kitekinteni a zuhanásból, elfog a rémisztő szédülés. Az a helyzet, hogy hirtelen nagyon beüt a cucc, egy kicsit részeg is vagyok, nem kellett volna tépni mellé. Pörgök tovább, az elmém hintázik a koponyámban, és ha nem engedek a szédülésnek, rögtön elhányom magam. De lehet, hogy amúgy is, ezt nem tudhatom, és már nem is érdekel, mert minél mélyebbre szállok magamban, annál erősebben érzem a halálfélelmet, rettegek, hogy örökre kívül rekedek az időn, és sosem vethetem már a szemem semmire, ami rajtam kívül létezik. Még mindig csukva van a szemem, ki kell nyitnom, meredek magam elé, egy darabig minden jobb, aztán megint elfog a rosszullét. Az van, hogy csukva kell tartani a szemet. Elfut a szoba, elfut minden, kivilágosodik, és lassan boldog leszek. Persze még mindig szenvedek, reszketek ettől a furcsa skizofrén érzéstől, hogy nincs a világon más, csak én, és alighanem gyászos a helyzetem, fekszem a szőnyegen, a kezem a gyomromon, a térdeimet jobbra fektettem. Aztán hirtelen belekapaszzkodok valamibe, nem lehet szavakkal elmondani, hogy mibe, a születéshez lehet köze, meg ahhoz, hogy nincs múlt, amire visszaemlékezhetnék, elfog egy másik érzés, hogy elpörögtem, végre el, egy kis pia és egy joe, és már nem az volt a világ, hanem ez a másik, amely hiába volt testetlen

és lelketlen, mégis itt is lehetett találni boldogságot. Suhog a véremben a fű. Igen, suhog, hallom; és aki még nem hallotta a saját vére csörgését, annak valószínűleg nem elég jó cuccot szállít a dílere. Vigyorgok magamban, de nem csak a cucc miatt. Hanem azért is, mert néhány napja nem hagy nyugodni valami. Igazából én sem tartanám érdekesnek, ha nem velem történt volna, így az is teljesen oké, ha mást sem izgat, de mivel szeretek mesélni, elmesélem. A Csengery és Szondi sarkán álltam, a két haverom épp útnak indult, és meg sem kérdezték, hogy én maradok-e, csak elbúcsúztak, aztán már itt sem voltak.

Kettő vagy három körül járhatott, már senki nem csocsózott a Pótkulcsban, és a zene is csak a félrészeg csaposlányinak döngött az italok között, aki üveges szemmel meredt maga elé, élőhalottként várva az újabb rendeléseket. És hiába, hogy elsavanyodott a pofám, akkor is makacsul tartottam magam, hogy nem megyek haza. Az ég még soká kékül, és jól érzem magam, gondoltam, legalábbis többé-kevésbé, sokkal jobban, mint általában, és kikértem még egy rövidet meg egy sört, aztán megittam még kétszer fél deci whiskyt, és szkennelni kezdtem a termet, hogy kivel ihatnék tovább.

Ott láttam meg Lilit. Kis szőkésbarna lány, felfelé kunkorodik az ajka az orra alatt, de valahogy mégis van a tekintetében egy cseppnyi szomorúság, valami sóhajtó türelmetlenség a világ felé. Azért, mert a világ olyan, amilyen, valami gond van vele. Mondhatni, Lilinek van egy kis baja a világgal, de rá nem igaz a közhely, hogy akinek baja van a világgal, annak magával van baja, mert Lili nem dühös, nem is ingerült, csak a szemeiben látszik az elégedetlenség. Az első asztalnál ült, a pult mellett, jobbra, két taggal beszélgetett, aztán az asztalhoz jött egy másik lány, aki ránézésre pedagógusnak vagy jogásznak tanult. A két tag talán mérnök vagy informatikus lehetett, gondoltam, de azt, hogy a szőkésbarna Lili az unatkozó szemeivel mit csinál az életben, elképzelni sem tudtam. Lehet, hogy ezek tet-

szettek nekem, az unatkozó szemei. Egyrészt, mert szeretem az unatkozó embereket, másrészt, mert Lili unalma mögött volt valami vadság. Valami szomorú vadság. Lehet, hogy csak utólag magyarázom így, de utólag minden olyan egyértelműnek tűnik. Amikor megláttam Lilit, rögtön tudtam, hogy valami elkezdődik az életemben. Valami új. Ha egyszer utazhatnék az időben, semmit sem változtatnék a múlton, hanem egyszerűen visszamennék erre az éjszakára, erre a májusi éjszakára, amikor még nem tudtam, hogy hívják ezt a lányt, és azt sem, hogy mindenkinél hangosabb az ágyban, akivel csak összeakadtam, mert titkon azt reméli, hogy szeretkezés közben fog meghalni.

Amikor Lili egy szerencsés véletlen folytán egyedül maradt az asztalnál, szemezni kezdtem vele, és arra gondoltam, talán odahív magához. Nem volt valószínű a képzelgés, mert Lili ugyanazzal az unatkozó tekintettel ült tovább, ahogy a haverjaival is beszélt, és esze ágában sem volt rám nézni. Annyit stíröltem már, hogy éreztem, cinkes lenne tovább bámulni, de hiába siklott végig a szemem az átkozott kerthelyiség többi vendégén, nem volt kedvem senkihez. Ennek a két fitymának épp most kellett lelépni? Segíteniük kéne. Keléne legalábbis biztosan. Nagyon ért a nőkhöz, bár ennek a legkevésbé van tudatában. Az a fajta ember, aki ösztönösen cselekszik. Ha megketszene neki a lány, gondolkodás nélkül rászállna. Amúgy Norbinak van a legjobb megoldása arra, ha nincs kivel innia. Fellöki valakinek az asztalát, ordibálva elnézést kér, felajánlja, hogy hoz mindenkinek egy sört, aztán velük iszik egész éjjel. Pedig itt senki se bírja, hogy a barátja akarsz lenni, vagy ha csak úgy leszölítod, hogy hahó, mi a fasz van? Mert valahogy erre a kérdésre már senki nem tud válaszolni.

Szóval Lili ott ült, épp arról fantáziáltam, hogy mi mindent csinálnék az unatkozó arcával (semmi parát, nyugi), amikor nagyot húzott az üres korsójából, és végtelen fájdalommal állapította meg, hogy elfogyott a söre. A kelletlenség egy pillanat

alatt eltűnt az arcáról, és sikítózni kezdett: „Hát hogy a viharba fogyott már el a söröm?” Olyan részeg volt, hogy sírva fakadt. Itt volt a pillanat. Pár kecses mozdulattal odatáncoltam hozzá, és azt mondtam, kapsz az enyémből, tessék, és ezzel jól oda-vágtam a sört az asztalra, ő meg felröhögött, ugyanolyan vadul, és ki is itta a felét.

Bemutatkoztunk, de nem értettem a nevét, Nellit hallottam, vagy Pirit, el is felejtettem őket gyorsan. Én mondtam, hogy Lehel, és bezzeg neki sikerült megjegyeznie, mert többször mondta, hogy és Lehel, képzeld el, meg hogy Lehel, most mutatok neked valamit, és erre megmutatta az anyajegyeit, hogy mennyi van a hátán, és jó rondák.

Még ittunk, én fizettem, aztán kimentünk az utcára, Lili meg odanyújtott nekem egy ezrest. Figyelj, itt a fele. Oké, mondtam, de meghívtalak volna. Eltettem a pénzt, bár lehet, hogy nem szabadott volna elfogadni (etikettből elég csórin állok), vissza kellett volna adni. Eszembe jutott, hogy Lili barátai teljesen felszívódtak, de az is könnyen lehet, hogy mi morzsáztunk. Közben ordítottak a pofánkba az olasz turisták, nem nekünk szólt az ordításuk, mentünk tovább. Aztán arabokkal találkoztunk, az egyik sarkon guggoltak és cigit töltöttek. Odamentem hozzájuk, meg akartam szagolni, milyen szaga van a cének, mert itt sokszor adnak el bazsalikomot meg kakukkfűvet az ilyeneknek. És tényleg az volt, mert rögtön bevettek minket a körbe, puff-puff-pass kör volt, ami azt jelenti, hogy szívsz kettőt, és továbbadod, de amikor az első pali kifújta, felröhögtem, mert büdös az égő bazsalikom. Megfogtam Lili kezét, húztam tovább.

Tekert egy sima cigit, jó erős dohányja volt, de én nem kértem, elvileg nem dohányzom. Végül nem bírtam magammal, olyan vonzó lett a cigi is meg ő is, ahogy szívta, hogy egyszerűen kikaptam a kezéből, és vettem egy jó nagy slukkot. Mérgező lett, és tekert magának még egyet. Ennyit arról, hogy le akarok szokni.

Már nem tudtam mit kitalálni, így egyszerűen rákérdeztem.

„Te mit is mondtál, mi a neved?”

Ő meg persze még jobban begyulladt, elővette azt a flegma stílusát, hogy úgy kullog itt velem a városban, egy idegen férfival, aki a kezéből nyúlja le a cigijét, hogy a nevét sem tudom. Én meg, hogy bocss, de figyelj, részegek voltunk, amikor bemutatkoztál. Illetve részegek vagyunk még egy kicsit most is. Szóval úgy kellett belőle kihúznom, hogy Lilinek hívják.

Aztán nem akart szólni egy szót sem, mutatta, hogy megsértődött. Szerencsére nem tartott sokáig a haragja, mert nem bírta ki, hogy ne kérdezzen valamit.

„Te amúgy mit csinálsz?”

„Mit?” – kérdeztem vissza.

„Hogy mit dolgozol?”

„Én... igazából most nem dolgozok. Összehúzó magam, és valahogy megvagyok.”

Lili felnevetett. „Az jó lehet!” – Nem tudtam, gúnyosan vagy őszintén mondta, szóval gyorsan visszakérdeztem, ő mit csinál.

„Ja, igazából táskákat varrok, azokat akarom eladni.”

Megmutatta a ruhaszatyrot, amely a vállára volt akasztva (emlékszem, előtte fel sem tűnt, hogy van nála valami). Tényleg jó kis táska volt, fehér vászonból készítette, és színes rongyokból gyönyörű, rózsaszín vaginát varrt a közepére.

„Nem veszel egyet? Oké, oké. Hiszen most mondtad, hogy nincs pénzed. De ennyi talán van, figyelj, erre érdemes lenne költened.”

Közbevágtam, hogy „lehet, hogy nekem túl erős egy ilyen...”

„Nem mindegyiken van vagina. Az van rajta, amit kérsz. És környezetkímélő anyagokból vannak, nem úgy, mint ezek a hipsztertáskák, amiket naturál anyagokkal adnak, csak épp egy marhát meg kellett ölni miattuk. Az enyém zöld, minden, amit csinálok, az zöld. Vágod, ez mit jelent, nem?”

„Hát persze” – mondtam. „Nagyon adom. De most tényleg táskát akarsz eladni nekem?”

Lili megvonta a vállát, mintha nem lenne kedve válaszolni, de talán csak annyit gondolt, hogy az üzlet az üzlet. Aztán mégis megszólalt, hogy nem az a lényeg, hanem hogy zöld, ezért fontos megvenni. Tudja, hogy szánalmasan hangzik, de szerinte nagyon fontos, hogy azzal, amit csinálunk, ne gyilkoljuk a természetet, mert az a saját anyánk, a természet az anyánk. Összefolyt a világ a szemem előtt, de lelkesen helyeseltem, úgy emlékszem, őszintén, és rávágtam, hogy tényleg meggyilkoljuk a saját anyánkat azzal, ahogy élünk, és hogy úgy látszik, már elfelejtettünk valamit, valami ősi tudást, mert régen a Természettel, ezzel a nagybetűs Természettel az ember szerelemben volt, most pedig a kurvájának tartja. Erre Lili is bólogatott.

Egyre élénkebben beszélgettünk, bár arra nem emlékszem, hogy pontosan miről. Úgy ömlöttek Lili szájából a szavak, mint a zuhatag, zengőn és súlyosan, én meg sokat habogtam, el voltam varázsolva, és egészen megfeledkeztem magamról, csak néha eszméltem fel. Azt képzeltem, valaki más vagyok, valaki olyan, aki szépet lát ebben az egészben, ebben, ami körülvesz minket, aki képes élni, képes élni ott, ahol a karma vagy sors vagy Isten lepottyantotta, és látja a világ lángolását, és élvezi, szerelmes és boldog.

Lili aztán még egy cigit kezdett tekerni, felém nyújtotta a dohányt, nem volt mit csinálni, szívtam még egyet, pedig megfogadtam, hogy nem.

„A fákat is imádom”, mondta Lili, ahogy betekerte a dohányt, és már kattant is az öngyújtója.

Erre meg én bólogattam, mint egy hülye, hirtelen nem tudtam, mit mondjak a fákról, és nagyon zavart, hogy feszengetem, azt éreztem, mondanom kell valamit, igazából ezért rohadt nehéz lányokkal ismerkedni, mert nem tudod, hogyan viselkedj. Az a helyzet, hogy van a fejemben egy hülyeség, hogy kétféle férfi van: amelyik csak a faszát akarja beleverni a nőbe, és akit igazán érdekel a nő. És azt gondolom, hogy igazán érdeklődni

kell, az kell a nőknek. Hát nem. A nőnek az kell, hogy az ember igazán érdeklődjön iránta, és közben bele akarja verni a faszát is. Ilyen gondolatok kergették egymást a fejemben, de Lili szerencsére nem vette észre, hogy picit máshol járok. És ahogy kifújta a füstöt, egész másmilyen lett a hangja, kicsit mélyebb, határozottabb, hasonló a hidegen zúgó szelekhez.

„Nem gondolod, hogy a fák sokkal intelligensebbek nálunk?”

„Úgy érted, nálunk... embereknél?”

„Aha. Ők már sokkal régebb óta itt vannak, és jobban tudják, mit kell ebben a világban csinálni. Például mi szén-dioxidot termelünk, ők meg oxigént.”

Végre egy eredeti gondolat!

„Ah!” – mondtam nyerítve, és éreztem, hogy a hormon berúgja a motort az agyamban, páros lábbal. „Na, figyelj, mi lenne, ha egyszer végre rájönnénk erre mi is, és abban a pillanatban, hogy erre flesselünk, a tüdők oxigént kezdene termelni, és oxigént lélegeznénk kifelé, és minden pillanatban éltető levegőt adnánk egymásnak.”

Felnevettem, végre belenéztem Lili szemébe. Ő megkérdezte:

„Te sokat elemezgatsz, mi?”

„Mi?”

„Sokat kombinálsz, meg le nem áll az agyad, mi?”

„Hát még szép, hogy nem áll le.”

Hülye fejem lehetett, mert nem értettem a kérdést.

„Na szép” – mondta Lili, és felvihogott. Eltelt vagy másfél perc, mire újra megszólalt. „Szóval, ezért mondom, hogy sokkal intelligensebbek. A fák.”

„Neked van olyan ismerősöd, aki oxigént termel?” – kérdeztem, mert nem jutott eszembe más. Majdnem elgáncsoltam a beszélgetést vele, és szinte hallottam a konzervnevetést a háttérben. Miről tépem a számat?

„Miről beszélsz?” – röhögött Lili.

Mondtam már, hogy nem egyszerű lányokkal beszélgetni. Megnyugtattam, hogy értem ám, mire gondolt, igen, a fák intelligensebbek nálunk. Lili meg folytatta, ömlött a szájából a szó, mintha oxigén lenne, és arról beszélt, hogy ha fa lehetne egy napra, soha nem akarna visszaváltozni. És amúgy keresi azt a férfit, akinek kedve van vele együtt fává változni, akkor lenne boldog, ha azt megtalálná, és hogy nem véletlenül mondjuk, hogy az ember, ha felnő, gyökeret ereszt, valahol mélyen tudjuk, hogy fává kell változni, itt van a nyelvünkben. Ő például nagyon gyakran szokott fával álmodni, és egy terapeuta erre azt mondta neki, hogy mássza meg azt a fát, ha legközelebb megint előjön az az álom, az majd segíteni fog, de akárhogy igyekezett, nem sikerült neki, álmában nem tudott mozdulni a teste, ismered azt a buta bénaságot, olyan, mint amikor nem tudsz elfutni, ha üldöznek, és a többi, és a többi, belé nem lehetett volna fagyasztani a szót, ha akartam volna se.

De nem akartam. Szerettem nézni, ahogy beszél.

„Szóval mondom, keresem azt a férfit, aki fává változna velem, nem ismeresz valakit?”

Incelgett, én viszont észre sem vettem, buta voltam, mint mindig.

„Nem tudok” – nyögtem.

Lili beleszívott a cigarettába.

„Én sem, baszki” – és nevetett, nevetett, miközben értetlenül meredtem vissza rá.

Végül megegyeztünk, hogy ha képesek leszünk fává változni, akkor együtt leszünk fák. Néztem, ahogy Lili gurgulázik. Vöröslött a szája, a hajnal tompa kontrasztjában egyre kívánatosabbnak láttam. Egészen kékesszürke volt minden, éreztük, hogy percekben belül felbukkan a nap korongja. Megnyújtózkodtunk az ég felé, és nem mondtunk semmit. Csak halkán nyögdécseltünk, ahogy végigroppant a gerincünk. Hozzá akartam hajolni. A hajszálain megcsillant a fény. A nyakát néztem. Gondolkodtam, hogy meg-

csókolhatom-e. Nem volt bátorságom hozzá, és féltem tőle, hogy elrontom a pillanatot valami ügyetlenséggel. Egymás szemébe néztünk, mélyen, hosszan. Lili körbenézett. Aztán még mondott valamit. Azt, hogy sárgák a fák. Bármerre néz, sárguló fákat lát.

„Sárgák a fák, sárgák a fák”, és hirtelen minden öröm eltűnt az arcáról. Megijedtem, de aztán csak hagytam, hogy a vállamra hajtsa a fejét.

Sírdogált egy kicsit. Nem tudtam, mit mondjak neki. Azt sem tudtam, hogy értem-e, miről beszél. Körbenéztem. A fák nem voltak sárgák, az utcalámpák fényében viszont talán mégis. Nehéz volt eldönteni, és nem is érdekelt. Gyorsabban vettem a lélegzetet, és ahogy megérintettem Lili vállát, önkéntelenül is kifűjtam a számon. Hozzám bűjt. Megfogtam a mellét, talán túlságosan szemtelenül. Lili hagyta, már egészen átölelt. Nem vacogtunk, de fáztunk, hajnalodott. Körülöttünk percekben belül megindul az élet, és szorgos hangyák lepik el a várost, az emberek. „Nem sok idő van már” – mondta Lili. Furcsa megjegyzés volt, mert nem mondta, hogy meddig, vagy miért sietünk. De feltápáskodtunk, és hazakisértem. Legalábbis úgy emlékszem. Arról viszont semmit nem tudok mondani, hogy megcsókoltuk-e egymást. Lehet, hogy igen, lehet, hogy nem. Mintha be lettünk volna tépve, pedig nem voltunk. Csak a fülledt budapesti szél kapott belénk jobban, mint másokba. Egy dal szólt a fülemben hazafelé, nem tudom, kinek a száma. *Blue Boy, older than the world knows...*

Ez a fülledt szél fúj most is, végig a szűk utcán, a bérházak falain, és akár egy hangszertestben, esténként felerősödik a patogva hűlő beton zenéje és az úton elhaladó autók bömbölése. *Blue Boy, worried 'bout the world's eyes.* Ez a dal szól most is. Talán azért jutott eszembe a történet. Dolgozom a szabadosmon. *Worried, every time the sun shines.* A gandzsa segít. Vagy nem. Mindegy, mert tépek tovább így is, úgy is.

Balogh Kristóf József

Apollón megtalálja Apollónt, 2018

lavírozott tus, papír, 70 × 98 cm

Szőllőssy Balázs

Egy domboldal beépülése

Ezt már csak extrapolálom:

a kataklizmákat, történetfordulékokat
a természet visszahúzódása közben –
hiszen a domboldal beépült, ez kétségtelen,
de nélkülözhetetlen volt hozzá
a szeizmikus kockázat, ami jelenleg is kitart,

azt már csak extrapolálom, a domboldalra nézve,
a domboldalon, mikor megrázza magát a föld,
megsüllyed, megemelkedik, értékével együtt,
a domboldal süllyedés nélkül nem is jött volna létre,
vagy nem így, hogy vízbe fut, feltöltik hordalékkal,
alját megemelik, szőlőket, kőfalat futtatnak rá,
egész a tetőig, a domboldal teljesen
kopár volt a szőlő előtt, a kőfalak mögé
ültetett park kerül, nem látogatható, csak kiváltságosoknak:
inverz Achilles-ín, maroknyi üde folt
a sziklára hordott földön, a part kiépítésével
a földön árvíztűrő, bejárható és bejárhatatlan
terek: templomok, villák és paloták,
a domboldal aljáról felkúsznak lassan
a házak, a tetőig,

aztán a parkot látogathatóvá teszik,
a villákat, palotákat is, bizonyos korlátozásokkal,
élére észak-dél irányban bulvár, a sziklára
hordott földet aszfalttal fedik,
az utcákon kutyák ugatnak, árusok,
szőlőit kivágják, az épületek közti résekben,

teraszokon növények, macskák tévelyegnek,
a madarak alkalmazkodók, az árvíztűrő köztetek
lakói a falakra vörös festékekkel fújt
szeizmikus kockázat-feliratoktól remegnek
a domboldalon ülve, a domboldal beépülésének
történetét senki nem önti végleges formába,
marad majd egy-két fénykép, kilátás a tetőről
vagy épp a partról, a vízről nézve,
térképek, beszámolók, feltételezések,
bizonyosságok, olyasmik, mint ez itt.

Balogh Kristóf József
Public II., 2018
lavírozott tus, papír, 50 × 62 cm

Lukács Flóra

11.22.

Éjszakára nem marad más
csak a bejárhatatlan metrólagutak,
a városok alatti katakombák,
hegyoldalakra épített barlanglakások,
az évekkel ezelőtt berobbantott raktár-
és gyárépületek, a megszűnt strandok
és vidámparkok a nagy vizek mellett,
a vadszőlővel benőtt épületek fala,
a kerítések rácsain felfutó kúszónövények,
a vízbe dobott hatalmas és üres halászhálók,
az úttalan utak, amik valahová átvezetnek,
lerohadt vasúti kocsik, parkolóknál felejtett,
üres autók, szétvert motorok, féklámpadarabok,
a bezárt pszichiátriák, kórházak és elmeorvosi intézetek,
régirajzok, állattetemek és vaságyak,
a parkokban eldobált tűk, használt óvszerek,
félíg megivott sörös- és borosüvegek,
a parton sirály- és patkánytetemek,
az uszadékfák olvashatatlan jelei,
a régi hotelek és szállodák kibelezett vázai,
a hajógyárban bokáig érő üveg- és betonszilánkok.
Nem marad semmi, ami él.

Falak

Egy mellkasröntgenen
süt át a reggeli nap
a Tevere partján.
Mi történt az éjjel?
Meteorhullás.
A felázott, fehér falakon
emberarcok rajzolódtak ki,
álmatlanságát őrizték,
egy pillanatra se hagyták felejteni.
A fáradtságtól könnyezett,
nem a magány, amire vágyott,
csak az egyedüllét.
Nem tudott mit kezdeni a csenddel,
életében nem volt még egyedül,
hirtelen öregedett meg,
egyszerre rászakadt
az összes leélt és megnemélt ideje.
Szenvedését úgy tudta összegezni,
hogy abból bánat legyen.
Varázstalanodott a világ.
Húsfestményeket készített,
felületkínzásokat, képkorbácsolásokat,
sminkvázlatokat.
A változó helyzetben
ezekhez menekült,
az irracionális rend keretei közé.
A rohadás az anyagban szervesült.

Balogh Kristóf József

Heavy Seas of Love, 2018

olaj, vászon, egyenként 50 × 50 cm

Tarcsay Zoltán

Hullám

Szeretett néha árral szemben úszni,
időnként elmerülni sisteregve,
meghalni, aztán újra feltámadni,
hiába úzni hullámlányokat.

Megfordult túl az óperencián is,
és járt elektromágneses mezőkön.

A világ semmijében áramolva
megállni nem mert még eddig sosem.

Egy ideje már kezdett öregedni,
kétkelkedett a térben és időben,
de nem lassított, hanem csak legyintett,
hogy ez foglalkozási ártalom.

És tudta, most még egyszer fent, egyszer lent,
de egy irányba lehet csak haladni,
az ő dolga, hogy némán szétterüljön –
nincsen messze az ekvilibrium.

Szalay Álmos

Vártak az újak

Szilvásvárad. Késő tavasz, nyár közepe?
Gyűlöletünk párás hullámain túl eszembe
jutnak fénnel szórt napok: a hegy lábától
kisvasút vitt minket a magas fák közé.
Csengő zöld köröttünk, bennünk hallgatag
hiány. A reszkető bizonytalanság köztünk
lengő ingáin túl is szép volt az a nap. Kisütött.
Akkor már csak bebeszélted magadnak.
A bizonyosság rég elűszott belőled, mint hal,
ha rést érez a hálón. Semmi nem volt nálad.
Üres táskád lengette a szél, morzsák maradtak
még: tapintatosan nem árultad el, hogy már nem.
Forró nappalok. Falu, a délceg családi házak,
gyalogló lábunk, a pergő por, a vonat, a fény,
mennyi fény. A köztünk lengő bizonytalanság
fehér térképei.

Azon a vonaton, kötélén táncoló
biztonságunk meleg, szoros burkán át,
mint a gáz, hullámoztak beljebb és beljebb
eljövendő lányok, fiúk hullámos lebbenései:
szemedbe fújta hajukat a szél. Elsöpörted
magad elől a semmit. Láttam, hogy titokban
melléd telepszene, s benned átvillan éppen:
egyszer majd véget ér. Nem is sokára,
talán itt repked köröttünk a perc: köröz és
figyel. Te már nem voltál sehol. Ők meg:
zörgő faülések, lombok és ajtók rései közül
s a koszlott, karcos ablakokon át néztek

rebbenés nélkül. Vártak az újak.
Körözve fölöttünk, haldoklók fölött.

Megállt velünk a vonat. Peron, gyerekek, zshivaj.
Ránk simította ruháinkat a meleg. Kevés
kis derű lebbent el köztünk, parfümös kendő.
A táskát levettem, mert a hátamra tapadt,
újra a gondolat: mi lesz az utolsó, mit
elmondunk, miután meghallottuk a tépődés
rekedt hangjait? Minden másképp történt.
A zúgó meleg, előttünk a hegy, s a már
említett derű lecsitította a keselyűk szívét.
Elindultunk a nyári délből megmászni a hegyet.
Görnyedt előttünk, mint eljövendő hónapjaink
pucérra vetkőzött, öreg modellje. Másztunk.
Hirtelen, mint a celofán, rám feszült a fáradtság.
Hullám jött: szédültem, guggoltam, kapaszkodtam
fa gyökerébe vagy kőbe, már nem tudom.
Visszanéztem a kisvonal ablakára: ruhátlan,
fehér holtak figyeltek a karcos ablakok mögül,
kihúzott háttal, mint a rendes gyerekek:

új szerelmeink.

Szeles Judit

Idővel

A virágok, amiket a karodra tetováltattál,
elhervadtak, ahogy megroggyan az öregember is,
és leperreg az öregasszonyok arcáról a vakolat.
Idegesen rázod a lábad, a kanapén ülsz,
de már útban vagy gondolatban egy másik kanapé felé
vagy egyenesen a katafalkig.
Talán, még mielőtt elmennél,
felszed egy húsz vagy harminc körüli nő,
pedig te már tudod, ő az utolsó lesz,
csak egy időre fordulsz vissza. A szádban
a savanyú ízt nem oldja fel már semmilyen csók.
Azt is észrevetted, hogy remeg a kezed,
ha felé nyúlsz, és ő csak a reszketésedtől
élvez el, ehhez neked nincs közöd,
ahogy az akarat megadja magát az időnek.

Mi volna, ha

Mi volna, ha az életed egyszer csak véget érne, mint a kedvenc tévéműsorod, ha például egyetlen lövés eltalálná a homlokod, azt hiszem, a kezed és a lábad remegni kezdene, *danse macabre*, még a lábadban van a diszkóritmus, mi volna, ha alkoholmérgezésben vagy kihülésben meghalnál, vagy részegen vezetve, mint már sokszor, egy árokban végeznéd, hányszor voltál a kijózanítóban, kétszer három hónapig a priccsen ültél, pedig nem öltél meg senkit, csak az érzelmeidet, mi volna, ha a legfélelmetesebb betegség hirtelen ledöntene a lábadról, ha váratlanul prosztatarákod lenne, mi volna, ha – mint álmodban – egyenként kihullana a fogad, és nem hagynál többet harapásnyomot a mellemen vagy a másik nőnek a keblén, mi volna, ha képes volnál egyszer tisztességesen fűbe harapni, elmúlni, mint a rossz szájíz, ha az ember mentolos cukorkát szopogat, mi volna, ha egyszer őszintén nyögnél és könyörögnél az Úrnak, váltson meg, ahogy gatyát váltasz két nő között, még testedben élsz, amíg össze nem omlik, neked is egyszer be kell adni a kulcsot, amit kölcsön kaptál tőlem vagy tőle? Már mindegy.

Élő Csenge Enikő

Medvecukor

Ha köszövéval kezdtem mondatot, apám mindig rám üvöltött. Más hasznos tanáccsal is ellátott az évek során: az orromat csak a végén túrjam, mert ott nem lát senki, a rántott húst ne nyeszetteljem, határozott, erős mozdulatokkal vágjak, különben lecsúszik az étel a tányérról. Üvöltött akkor is, ha csócsáltam a körmöm, de a legtöbbit arról beszélt, miért ne barátkozzak bűdös lábú emberekkel. Amikor idősebb lettem, a szakítása-im után is mindig azzal vigasztalt, nem kár érte, úgysis búzlótt a lába.

Tukacs Sanyit hetvenkilenc március nyolcadikán láttam utoljára. Kareszék előtte nap a Leóban koncerteztek, épp oda-ért a végére. Nyúzottnak tűnt, nemrég értek haza németből, a nagyfaterjától. A kezembe egy zacskó tejszokoládét, az arcomra két pusztit nyomott, éreztem, fejben máshol jár. *Zsiga bá küldi, hogy hízzál kicsit.* Eltettem a táskámba az ajándékot, kérdeztem, átjön-e. Rázta a fejét, nem faggattam, elindultam haza. Nyitva hagytam az ajtót, ilyenkor hajnaltájt néha beesik részegen, de most négykor még nem volt sehoh. Nem vártam tovább, lefeküdtem.

Aznap leltároznom kellett a tanszéken, beázott a pincehelyiség, ahol a régi latin szakkör maradványait tároltuk. Egész nap szótárakat szárítottam a folyosókon, sötét volt, mire haza-értem. Ledőltem a kanapéra, felhúztam az órát, nem akartam sokat aludni. Este tíz körül csörgött a telefon. Anyám aggódó hangon kérdezte, miért nem kerestem egész nap. Kértem, beszéljünk később, mire ő, hogy már most is késő van, ilyenkor rég aludni szokott, csak miattam nem tudott, mert nem jelentkeztem. *Ugye nem most állsz neki megint mosni, Marika néni felébred a centrifugára, aztán lesheted a disznósajtot. Leg-*

alább a szomszédokkal legyél jóban, lányom! Megnyugtattam, hogy minden rendben, üres a szennyeskosár, csak hosszú napom volt, le kell tennem, hívást várok. De a Sanyikával mi van? – sipított bele. Én se tudom, szervusz, Édesanya! – feleltem, és lecsaptam a kagylót. Megijedtem, hogy eltörött, attól meg még jobban, hogy tényleg nem tudtam, mi van vele.

Nem vette fel a telefont. Leugrottam a Leóba, semmi, nem látták a koncert óta. Átmentem Kareszhoz, ott sem volt. A pulzusom az egekben, rohantam haza, hátha közben átjött, befordultam a Mátyás sarkán, láttam, ott áll a kapu előtt. *Szia!* – mondta remegő hangon, mintha valami szívességet akart volna kérni. *Szevasz, végre, gyere be!* De csak állt mozdulatlanul, meredt maga elé, gondoltam, megint bevitték az apját a zsaruk. *Sanya, mi van?* Lapított. Leültem a kapuba, piszkáltam a ház falán az omladozó vakolatot, *Leülsz, vagy mi lesz már?* Még mindig hallgatott. Kértem, hogy mondjon igazat, ne szarozzon már, mire nagy nehezen kinyögte végre, hogy megismerkedett valakivel, és sajnálja, de nem találkozhatunk többet, ne is keressem.

*

Abban a hónapban ünnepeltük a harmadik évfordulónkat, vagyis – ha nem számítjuk azt a pár év kihagyást – a nyolcadikat. Kamaszszerelem volt, együtt jártuk ki az elemít. Mikor hetvenkettőben elköltöztem Pestre, az utolsó estén teleszórta törökszegfűvel a tornácunkat, és gyertyával a kezében üvöltötte, hogy *Dúgeder forevör micú*. Még Panka néni írta rá fonetikusan a bakelitjeink hátuljára a dalszövegeket, aztán amikor meghalt, nem maradt a faluban senki, aki tudott angolul, akkor jött be a *Together forever* örök klasszikus is. Fogalmunk sem volt, mit jelentett, de imádtuk. A technikumot már ő is Pesten végezte, és mintha nem telt volna el négy év, folytattuk, ahol

abbahagytuk. Az sem zavarta, hogy közben voltam menyaszszony is, azt mondta, mindig tudta, hogy mellette kötök majd ki. A faipariban volt végzős, már csak a technikus vizsgája volt hátra. Mányoki elvtárs, apám régi munkásór haverja intézett neki munkát is a Safában mint gyártásvezető.

*

Ne keresselek? – ordítottam rá. *Milyen lánygyereket szedtél össze? Azt az NDK-s cafkát a Zsiga báék szomszédjából, mi?* Nem kaptam levegőt, reszketett a lábam. Sanyi meg se szólalt, a szemeit törölgette, vörösödött a feje. *Mit bógsz, te szemétláda?* Nagyot löktem rajta, rávágtam a kaput, rohantam fel a lépcsőn. Szinte berúgtam az ajtót, kicsaptam az ablakot, egyesével dobáltam a fejére a tejcsovikat. A következő pillanatban a fejem koppant a párkányon, összerogytam. Hol a jobb falon lévő családi fotóhoz, hol az ósdi csillárhoz üvöltöttem, hogy miért, miért. Hanyatt vágtam magam az ágyon, torkom szakadtából bömböltem. Hasogatott a mellkasom, kapart a torkom, utána akartam menni, elmondani, hogy szeretem, hogy soha nem szerettem mást, hogy beszéljük meg, de nem mozdultam. Már pirkadt, mikor elaludtam.

Reggel vettem észre, hogy koromfekete lett a párnám a szemfestéktől. Leszedtem a huzatot, betettem a tárcásba, át a centribe, megvártam, míg lejár, nyugtatott a gép kattogása. Törökülésben gubbasztottam a fürdőszobaszőnyegen. Még anyámtól kaptam, kis giliszta alakú, fehér rongyokból szótték.

Ott ültem, kisírt szemekkel, és ugyanazt éreztem, mint nyolcévesen, amikor elvesztettem anyámat a vurstliban. Elment medvecukorért, míg a körhintánál álltam sorba. Dezső bácsi rám kiáltott, hogy van egy ingyen köröm a céllövöldében a múltkori hurkákért, úgyhogy átszaladtam a tömegben, lőttem két kacsintós pénztárcát, aztán vissza a körhintához, de anyám már nem

volt ott. Minden árust megkérdeztem, nem látták-e, órákig bolyongtam a bódék között, végül bementem a kocsmába apámhoz, aki a munkásór bandával minden szombaton ott snapszerezett hajnalig. *Anyád hazament* – szólt oda félrészegen.

Kábé három kilométert futottam a kukoricások mentén. Rettegtem a sötétől, a kóbor kutyáktól, hogy anyám mit fog szólni, és hogy nem kapom meg a medvecukrot. Félúton elszakadt a szandálom, mezítláb rohantam a tornácunkig. Ott leültem, visszavettem, a talpam alá dugtam a levált pántokat, nehogy még jobban leszidjon.

Megjöttem! Akkora pofont kaptam, hogy bezuhantam a kályha mögé. A szobámba zavart, mondta, hogy szégyelljem magam, hogy képzeltem, hogy egyedül megyek célba lőni. Mindenütt keresett, aztán meglátta, hogy Dezső bácsinál állok, puskával a kezemben. Azt mondta, direkt nem jött oda, *Tanuld csak meg, büdös kölke, hogy mit éreztem, mikor nem találtalak.* Nekem vágta a medvecukrot, és rám csapta az ajtót. Az ágyamon zokogtam, tömtem magamba a földről felszedett édességet, és azon gondolkoztam, biztosan örökbe fogadtak, azért hagyott ott, mert miattam úgysem kár.

*

Kiteregettem a párnahuzatot, nem jött ki a szemfesték. Összeszedtem a taknyos ruhazsebkendőket, kinyitottam az ablakot, bámultam az utca elejére. Tudtam, évek múlva is mindenről ő fog az eszembe jutni, egy székről, a rohadt padkáról vagy a sarki csalamádésról, amihez semmi köze. Még csak össze se futotunk az utcán vagy a metrón, pedig pár sarokra laktunk egymástól. Vagy száz levelet küldtem neki, hetekig dörömböltem az ajtaján, senki nem tudta, mi van vele.

Hónapok múlva derült ki, hogy az apját nem azért vitték el folyton a zsaruk, mert ivott, hanem mert az egyik nagybátyja, aki

nyilas tiszt volt, még a háború alatt egy kisebb vagyont ásott el a családi telken, azt keresték rajtuk. Eljárás indult ellenük, ezért leléptek Zsiga bához Zinbrückbe. Nevet is változtattak, Sanyi Alex Takler lett. Valamikor kilencvenben jöttek haza, az örege itthon akart meghalni. Most egy farmon él, láttam Facebookon. Van neki négy-öt unokája, csomó kecskéje. Nem tudom, mennyi időmbe telt, mire pontot tettem az egész végére, de márciusban lesz negyven éve, hogy nem szagoltam a bűdös lábát.

Éváimnak

Balogh Kristóf József

Ismeretlen osztrák házaspár portréja

(Album néni és Album bácsi), 2017

olaj, farost, egyenként 40 × 49 cm

Katona Ágota

Alsórákos, jelzők

A vízzel lazított út mentén
egy patak a földön, gyűrött
szövetnek látszik.

Ásatás roncsolta délidők,
földhalmazok sora a mért
egyenesen. Köztéri katasztrófa
a tereprendezés neve alatt.

Aranykeresés, üregek házaknak,
rétek árkolva, kutyafuttatók
tilalmas korlát közt.

Köbméterek, űrmérték,
zárt hely, levegő, ég.

Zuglói ház, főnevek

Tízpercenként vissza kell
építeni a csendet a tám-
falakba, menetrend szerint.

Az ablakok túléltek két
számozott háborút. Időszerű
a vakolatpergés, az izzók
téglamélyig hatoló fénye.
Műemlék a teljes kerület,
sínek vonalhálója az udvar
végén, örökös földrengés
százéves talpfák alatt.

Mohácsi Balázs

a faxni mára épp elég

az igazi költészet a többi mondatrészben történik
egy utcasarkon jön létre ahol 10 éve csokolóztam
és ez mint egy szerelmes versben magára irányítja
a figyelmet akár egy gorilla amit a plüssillatú
nyakába vesz az autóból kiszálló néni mivel ma mégsem
dolgoztál leveszem a napszemüvegem mert nem tudtam
megkérdezni találkoztál-e mostanában valakivel
a régi osztályból miközben a fák ágai között
lágyan lobog a könnyű télvégi izzadás hetek óta
nem tudom hogyan kellene felöltöznöm úgyhogy
tócsák között élek miközben új vágycsák nem
ébrednek csillagok bár ragyognak de nincs már
kinek szép idő az ész megáll sortörések és
kötőszavak között megyek hazafelé lassan
nyomkodom a telefonom a faxni mára épp elég
szójáték jut eszembe de a homonim ötlet még
a fejemben elég és az elágazásban leveszem
a szemüvegem hogy jobban lássam a képernyőt
csillan rajta valami fény mondhatnám talán hogy
íme a tavasz megérkezett vagy megérkezőben van
szerényen ahogy végül ezt a verset is abbahagyom
noha a költészetről még alig mondtam valamit
az élet pedig jelenleg csak ennyire képes.

Toroczkay András

A

Agárdra mentünk kirándulni az osztállyal. Hol van most Agárd? Mi volt Agárdon? Lehet, semmi. Szálloda a tóparton, ismeretlen, ijesztő, furcsa alakú felhők. Velence sem mond semmit. Drága játékgépek, fagy, kóla. Egymás után kétszer is voltam Agárdon. És aztán soha. Vajon miért. Megvan még vajon az a szálloda? Az osztrákokkal is voltunk ott, meg az osztályommal. Furcsa, hogy ez a két szó rímel. Vajon álmodnak róla még? Vagy visszatértek? Én azt se tudtam, hol vagyok. Csak, hogy távol, bátyám is ott van, de ő próbálja a saját útját járni ilyenkor, minél inkább ragaszkodom hozzá, annál terhesebb vagyok neki. Egy történetet mesélek, aminek nem tudom a végét és nem ismerem a szabályait. Sem a világot. De a játékosok élvezik, valahogy működik a mese. Se azelőtt, se utána nem voltam igazán jó mesélő, nem működött. A sebek a bőrömnön. Mint egy gyulladt, felperzselt ország, hólyagok, duzzanatok, nedvedzések, pörkök. Ekcéma, lakosai: ekcémek. A világ népeességének tizede. Egyszer csak eltűntek, de akkor még megvoltak a sebek. Minél inkább foglalkoztam velük, annál inkább léteztek és fájtak. Takargatnivalóan csúnyák. Az agárdi strandon dögmeleg pulóverben, farmerban viszketek, izzadok, izzadok, viszketek. A lányok sem szerettek. Vagy csak féltem tőlük. Anyáék távol, a tó túloldalát nézem, íz-íz, mondtam kiskoromban, mikor már túl késő volt fürdeni. Paplan alatt reszketek, túl kevés a takaró, egy fény villog. De nem csillag. Csak jelzi a vihart.

Á

A gyerekkor vége az á-nál kezdődött.
Mikor először felkiáltottál fájdalomdban.
Mint egy arctámadó a sötétből, rádrontott a biztonság,
az állandóság elvesztése. Nem lehetett levakarni rólad.
Mi, gyerekek, nem sokat láttunk az apokalipsziszból.
A kilencvenesekbe úgy mentünk, mint magabiztos
tengerészgyalogosok. (Mik vagyunk? Gyerekek!)
Az állásukat, identitásukat vesztett, majd új állásra
és új identitásra talált, aztán megint elvesztett
és megint felbukkanó, vagy soha meg nem talált szüleink
közben felépítettek egy házat. És voltak, akiknek még
a házasságuk sem ment rá. Az építkezések, rombolások
feltartóztathatatlan gyorsulása. Talán megállítható
lenne ma, de akkor még nem voltak meg hozzá
az eszközeink. A tudomány még nem állt ilyen
magas fokon. A házunk melletti árokból a bátyám
annak elején kihúzott, mikor elmerültem a kanálisban.
De mindenkit már nem lett volna képes kimenekíteni.

Závada Péter

Gellért

1.

Csak a legvégét kaptam el annak, ahogy a lestrapált földolomit átkopogott, átkéredzkedett a pliocénből a pleisztocénbe, betoppant zaklatottan, akkortájt keletkezett hegyeit magával vitte,
átmentette a mostba, ami már mindig is megelőlegezett,
ami már kezdettől múltba süllyedő.

A koedukált barlang hívása, melynek nem tudtam nem engedelmeskedni,
de eldönthetetlen volt, meddig tart kíváncsiságom,
és hol kezdődik az illetlenség.

Fülemet a repedésekre tapasztottam,
és a falakban parttalan vádaskodás,
önfeledt lelkesedés, kínzó kétkedés egyszerre locsogott
a hőforrások nyirkos nyelvjárásában,
a termálvizek bepárásodott dialektusában.

Kihallgattam valami mélyen szemérmeset,
és törésvonalaim mentén a hegy
engem is kikérdezett.

Nem vagy más, mint egy többezer éves
közléskényszer utolsó, szénsavas cseppje – suttogeta.
Hézagaidban te is elrendeződsz.

2.

Most belépek, és velem szemben egy kósza ima,
ott felejtve, elhagyatva, záró sorai megkésve
visszaverődnek a Szent Iván-barlang
falairól. Hangpillérei, csöndoszlopai
aládúcolják a Magyarok Nagyasszonya
Sziklatemplom bolthajtásait, kipeckelik
egy kattanásig kitátott áhítat szájpádlását.

3.

Van valami zárványszerű,
önmaga számára elégséges
és befelé forduló abban,
ahogy az Árpád-kori hővizes tó
felszínét saját mélyében mossa.

Szinte hallani, amint 1046-ban üvölt,
dörömböl a hegy, miközben
egy földtörténeti korszak hordódongáit rázárják,
ráfeszítik a következő millió év vasalását,
és letaszítják mozdulatlansága pereméről.

Észrevehetetlenül lassú, eonokon át
tartó zuhanás, ütődés, rázkódás,
és ámulva nézik a dolomit-sziklagyepek.

4.

Enyhén szólva nem szentimentális vihar.
Végigsöpör a keleti lejtőn.
A hárs-kőris törmelékerdők kitekerve,
a karsztbokor-erdők legyalulva,
a gyertyános tölgyesek megkopasztva,
de az az egy szál önfejű, kivadult rózsabokor
még mindig tartja magát, kapaszkodik
egy csoda szegélyébe, amit a legutóbbi
boszorkánytánckor látott.

És a dűlőkeresztelőre öltözött bérc,
gomblyukában budai nyúlfarkfűvel,
sárgás habszegfűvel,
odvas keltikével,
megrészegülve saját gazdagságától.
Nem kell hazatámolyognia, mert otthon van.

5.

A terület mostoha gyámsága,
hogy kézen-közön elfogy, elperreg, ami őshonos,
hártyás szárnyak, villás nyelvek,
tüskés kültakaró. És nem tudni,
ami zajlik: vagdalkozás vagy vadgazdálkodás.

A meredély megfedkezik önmagáról.
Nem úgy arc, ahogy máskor nem az.
Nem a fény, a látvány összefüggéseiben:
kiszolgáltatottságában olyan.
A fogalmak alá nem ver be az eső,
most mégis kint állok,
bőrig ázva.

Rudolf Dániel

Karton cigi

– Minek ennyire kiöltözni? Tavaly is egy karton cigit kaptam tőle a születésnapomra, ennyivel le is tudott mindent.

– Ne sírj már, inkább túrd be normálisan a pulóvered. Évente kétszer, ha látod apádat, mit gondolna rólam, hogy nem öltöztetek rendesen? És nehogy azt a ronda bakancsodat vedd fel! Úgy nézel ki benne, mint valami haramia.

R. éppen arra gondolt, hogy a Metallica új basszgitárosa, az bizony úgy néz ki, mint egy igazi mexikói bandita, rézbőrű a főszer, bárki összeccsinálná magát, ha találkozna vele a sötétben. Miközben anyja ráaggatja ezt a hülye pulóvert, ami már évek óta nem volt rajta – mintha az apját bármikor is érdekelné, hogyan öltözködik –, azon töpreng, vajon mit fog előadni az apjának, ha faggatni kezdi. Anyja persze ragaszkodik hozzá, hogy minden szépet és jót mondjon neki, nehogy azt higgye, hogy ez a hülye picca nem képes rendesen felnevelni a gyerekeket, akiket ő otthagyt. Lement a boltba cigiért, aztán többet nem látták – persze akkor már évek óta ment a veszekedés, egyszer be is tört a nagytükör a fürdőszobában. Azóta sem vettek a helyére másikat.

Miközben a metrón az anyjától útravalónak kapott parizeres zsömlét rágcsgálja, és a szemben ülő, a Bravo legújabb számát olvasó lányt fürkészi, eszébe jut, nem mondta még az apjának, hogy elkezdte csinálni a jogsit. Végre valami közös téma. A legutóbbi látogatáskor folyamatosan arról papolt, egy férfiembernek muszáj, hogy autó legyen a segge alatt.

Négyszögletes téglaház a tízkerben, a vasútállomáshoz közel, apja itt lakik azóta, hogy lelépett tőlük. R. az órájára néz, korán van, még dél sincsen, lehet, hogy sétálni kéne egy kicsit, venni egy csomag rágót vagy valamit, de aztán mégis úgy dönt,

hogy felcsönget. Az apja kicsit álmos hangon – elvégre szombat van – válaszol, gyere csak fel, nem nagyon készültem semmivel, meg elég nagy a kupi, de megérted, gondolom. Felbaktat a harmadik emeletre – a folyosón doh és macskahúg szaga –, az apja szívélyesen ajtót nyit, és beljebb tessékeli. Nem sokat változott az elmúlt nyolc hónap alatt, mióta nem látta. Talán csak a ráncok ereszkedtek meg jobban a szeme alatt, a foga pedig még sárgább lett, mint volt. Ugyanaz az egykor zöldes színű, ma már inkább világosbarna Lotto póló van rajta, ami a legutóbb. Elővesz egy csomag kekszet a szekrényből, és helyel kínálja a nappaliban, az előző lakótól itt maradt kanapén. A rádióban arról beszélnek, hogy jövő héttől hidegfront érkezik, melyet a házi teknősök és csivava kutyák fognak leginkább megérezni.

– Na és megvan még az a barátnőd, akiről a múltkor meséltél? Hogyishívják... Gizella... mondtad a nevét, bocsi, vén fasz vagyok már, kiesik az agyamból. Mutattad a képét is. Na, örülök, csak tartsatok ki egymás mellett.

Kisétál a konyhába, kivesz két doboz Borsodit a szinte üres hűtőből, de R. visszautasítja a kedves ajánlatot, még dél sincsen, persze, köszöni szépen, meg minden. Arra gondol, mikor lehetett utoljára, hogy az apja látogatót fogadott. Vajon összejárna-e még azzal a kutyakozmetikus nővel, aki szerint az apjának van a legszexisebb hasszörzete, persze fenntartásokkal kell kezelni az efféle információkat. Amíg a fater kint volt a konyhában, belelapozott az asztalon heverő Hihetetlen-magazinba. Kádár János koponyáját titkos szabadkőműves szertartáshoz használták fel a tolvajok.

– Csinos lányka, azt mondom, az ilyet meg kell tartani. Pláne, ha fejben is normális. Anyád is nagyon ott volt annak idején, alig lehetett lekaparni róla a palikat. Aztán rájöttem, hogy agyilag nincs minden rendben nála, de akkor már késő volt, persze.

– És nálad mi a helyzet? Megy a meló?

– Bárcsak menne! Egyre kevesebb a fuvar. Most is itthon dekkolok már nyolc hete. Várom, hogy hívjanak, de tesznek a fejemre. Csak a fiatal kis mitugrászokat akarják. Azok bírják a hajtást, meg nem érdekli őket, ha szarért-húgyért kell melóznuk.

A rádióban elkezdődött a déli kívánságműsor, egy nő a Generáltól kér egy számot, helyette Demjén Rózsitól kezdik játszani azt, amelyiknek a szövegét R. mindig úgy érti, te kellesz vagy a végbelem. Ahogy ül vele szemben, mégis egyre több apró változást vesz észre az apján. A homlokán elszaporodtak a barázdák, a szemöldöke teljesen megőszült – vajon legutóbb is ennyire fehér volt már, vagy csak ő nem vette észre? Furcsa, hogy pontosan emlékszik apjának az arckifejezésére, mikor belevágta a hamutartót a fürdőszobatükörbe, anyja pedig sírva fetrengett a padlón, könyörögött neki, hogy tűnjön el az életéből. Pedig sok éve történt, általános másodikba járt. Akkoriban pisilt be az autóban, az apja felpofozta és leordította a fejét, hogy lehet így összemocskolni, nemrég lízingeltem, nem tudtad volna visszatartani csak egy kicsit, csak amíg haza nem érünk?

– Mielőtt megismertem anyádat, a fél kerületnek én csaptam a szelet. Mindennap másik punciba tettem. A Gács Karcsival lógtam akkoriban. Tudod, meséltem, volt neki egy eredeti Dzsibzon gitárja, Angliából szerezte az apja, aki a követségen volt sofőr.

R. bólint, és az órájára pillant. Arra gondol, ha végre megszabadult az apjától, este találkozhatnának Grétával, elmehetnének moziba, vagy sétálni egyet a Duna-parton, esetleg átmenne hozzá, bár most épp ott van náluk a lány mozgássérült nagynénje, akitől nem igazán lenne nyugtuk. Gréta melletti jutnak az eszébe: igazán kicsi, de formás idomok, pont az esete, teljesen begerjed, mikor lekapcsolja róla a fekete csipkés melltartót, és lassan belekóstol a nyelvével a kemény, fehéres rózsaszín bimbókba.

- Nem is figyelsz rám. Pedig tanulhatnál az apád hibájából. Egyébként múltkor mondtad, hogy volt valami gond a suliban.

- Meg akartak buktatni kémiából, de az már régen volt. Azóta javítottam. Egyébként is hülyeség. A tanár kipécézett magának, mert egyszer rajtakapott, mikor a lépcsőfeljáró tetején cigiztünk.

- A lényeg, hogy a szaporodásbiológiát jól vágjad.

A fater röhög a saját viccén, közben tölt magának a sörből, és kekszket kezd falni hozzá. R. még hozzá sem nyúlt a kekszhez. Emlékszik, régen, mikor apja hazajött a németországi fuvarokból, mindig hülyére itta magát a presszóban, aztán az anyja háját tépte, csak úgy szórakozásból, bejáratott rutinból, mintha nem volna jobb dolga. Ő ilyenkor behúzódott egy sarokba, és azt a mitológiákról szóló, színes rajzokkal teli könyvet lapozgatta, amit születésnapjára kapott. Az egyik rajzon egy kontinensnyi méretű, pőre óriásnő terpeszkedett el egy hegységen, szőke, leomló haja eltakarta csinos, hegyes mellét, a sziklák pedig az ágyékát. Elképzelte, hogy egészen hangyányi hozzá képest, elképzelte a szőke amazon barlangnyi méretű lukát, pont olyan, mint mikor az osztállyal az aggteleki cseppkőbarlangban kirándultak.

- Tavasszal megcsinálom az előrehozott érettségit informatikából. Akkor jövőre már nem kell vele szarakodnom.

- Hallom, anyád meg valami tanfolyamra jár. Tágítják a fejét. Gépíró akar lenni, vagy mifene?

- Könyvelőnek tanul. De nem nagyon megy neki.

- Miért, ment neki bármi is az életben? De amúgy megvagytok? Nem vesztette még el teljesen az eszét?

- Persze. Minden oké. Sokat dolgozik, de azért elvagyunk.

- Mindig sokat dolgozott, aztán mégsem jutott sehová.

Véletlenül sem említi az apjának, hogy múlt hónapban nem mehetett osztálykirándulásra Veszprémbe, mert anyja sokallta a pénzt, amit be kellett volna fizetni rá. Megértette, per-

sze. Később hallotta, hogy a kiránduláson néhány lány titokban vodkanarancsot ivott, és kirókázott a szálloda erkélyéről, a Bédani meg a Juli pedig bezárkóztak a végébe, ahol állítólag orálishan kényeztették egymást. Egyszer az apja főnöke jutalomból meghívta a családot Balatonedericsre, a nyaralójába. A nyaralás alatt végig esett az eső, anyja naphosszat panaszkodott, majd egy idő után beleunt a siránkozásba, és elkezdte nyaggatni a fatert, hogy menjenek haza. Nem lehet, mit mondok a Józsinak, szívélyesen meghív minket, pedig ki vagyok én neki, senkije, ha elhúznak a francba, úgy megsértjük, szóba nem áll velem, aztán lesheted, honnan lesz pénzünk, mehetünk majd kéregetni.

– Meg a jogsit is le akarom tenni még idén.

– Na, végre valami értelmes dolog. Ha akarod, gyakorolhatunk, beülsz a tragacsba, teszünk pár kört a szemétegetőnél, ott szép egyenes a terep. Én is így tanultam meg, nagyapáddal beültünk a Ladába, aztán nyomtuk. Leordította a fejem, persze, de valahogy meg kellett tanulnom.

Mégis iszik egy kis sört, tölt magának egy pohárba, ami ki tudja, mióta az asztalon hever. Apja már végzett is a sajátjával, megint kiballag a konyhába, hoz még egy dobozzal. Sántít kicsit a jobb lábára. R. úgy emlékszik, már akkor ezt a papucsot hordta, amikor még velük élt. Egy fejjel magasabb az apjánál, valami furcsa okból mégis az a nagy és hatalmas lény jut eszébe, akinek nem merte elmondani, hogy kettést kapott földrajzból, de csak mert szemét volt a tanár, és olyan anyagból feleltetett, aminél ő hiányzott, vagy hogy elvesztette a drága, németből hozott sildes sapkáját a kiránduláson. Emlékszik, ilyenkor suli után félt hazamenni, sétálgatott a lakótelepen a sötétkék kabátjában, a játszótéren egy cigiző öregasszonyt bámult, biztosan boszorkány, azért köhög ilyen furán.

– A Józsiban bízok, ő jó ember, korrekt, és bír engem, biztos tud valami melót.

Furcsa, hogy most mennyire más az apja. Valahogy össze-ment, megnyomorodott, megtöpörödött. Elképzelte, amint rágyújt egy cigarettára, és ahelyett, hogy a cigi fogyna, az apja lesz egyre soványabb. Végül már alig nagyobb egy pincsikutyánál, miközben a cigi hatalmasra növekszik, és lassan mindent beborít a hatalmas, koromfekete füst. Lassan kiszivárog a lakásból, ki az utcára, a légkörbe, ellepi az egész Földet, egyedül ő és Gréta élük túl, úrruhában lebegnek a sztratoszférában. Gyengéden megpaskolja a lány fenekét a szűk szkafanderen keresztül, amaz kedvesen elpirul a sisak alatt.

Az apja valóban rágyújt, őt is megkínálja. A rádióban újfent időjárás-jelentés, a szomszédban valaki fűrni kezd. R. a tévéasztalon lévő fotókat nézi: egy újságból kivágott Bíró Ica-kép, mellette egy régi, bekeretezett sulis fotó, amin ő látható elsős vagy másodikos korában, egy hatalmas plüssoroszlánnal pózol kantáros nadrágban és fehér ingben. Visszafordul az apjához, akit szerencsére még nem terített be füstgomolyag, és nem is soványodott rágcshalóméretűre.

- Majd elfelejtettem... Isten éltesen előre is! Hogy rohan az a hülye idő, hány éves is leszel?

Odasántikál a tévéhez – közben az izületeire panaszkodik –, elővesz egy nagy, barnás pakkot az asztal alól, és megjátszott ünnepélyességgel odanyújtja R-nek. Tizenkét doboz füstszűrős Barnaszofi – pont ilyet szívnak –, vagyis tizenegy, mert a karton csomagolása fel van bontva, és egy doboz hiányzik. Lesütött szemmel a fiára néz, félénken somolyog, megértését, elnézését remélve. Megbocsátod? Muszáj leszek... A rádióban bemondják, hogy holnap viharos szél és eső várható, jobb, ha nem sétáltatják a tengerimalacokat kültéren.

Balogh Kristóf József

Dávid, 2017

olaj, farost, 30 × 30 cm

A vákuum nosztalgiája

Interjú Balogh Kristóf József képzőművésszel

VERESS DANI

Induljunk el a művészeti ágaktól. Legyen az a kiindulási pontunk, ahonnan a számodra fontos művészeti ágak is szétfutnak. Képgrafika szakra jársz, de legalább olyan termékeny vagy festőként, mint grafikusként. Harmadikként a fotó is fontos számodra, hiszen a festményeid fotó alapúak. Fényképeket viszont nem láttam a portfóliódban. Szoktál művészként fotózni?

BALOGH KRISTÓF JÓZSEF

Szoktam, de nem azzal az igénnyel, hogy műalkotást készítek. És egészen keveset. Ha utazunk vagy valamilyen eseményen jártam, mindig megkapom, hogy „miért nem fotóztál többet?” Általában azzal védekezem, hogy valaki már készített ugyanerről egy jobb képet.

Ezek szerint nem is lehetne igazán összevetni azt, amit fotózás és azt, amit festés közben élsz meg?

Abszolút más igénnyel, gondolkodással fotózok, mint festek. Által-

ában úgy fotózok, mint bárki más, ha látok valami érdekeset, megörökítem vagy magamnak, vagy azért, hogy megmutassam másnak. Az utóbbi időben már elkezdtem tudatosan, munkákhoz fotózni, de a fotót magát továbbra sem szánom alkotásnak. Tihanyba, az egyetemi művésztelepre már azzal a tervvel érkeztem, hogy este kimegyek a strandra fotózni a lépcsőket, hogy aztán megfesthessem. Ebből lett a *Public* két változata.

Ha a fotózás nem vonz, akkor miért kezdted el festeni fotók alapján? Mindig is figuratív képeket készítettem, és ezekhez a kezdetektől fogva fotókat használtam. Hogy érdekelnek a fényképek, az akkor tudatosodott bennem, amikor a „fotókiészímezős festményeknek” nevezett képeket készítettem. Talált, fekete-fehér képeket festettem meg színes változatban. Az volt a célom, hogy az erős, természetellenes színek

dominálnak, de már ekkor is érdekelték a régi fotók jellegzetes, pasztelles színei. Másoltam a hetvenes-nyolcvanas évek családi képeit, hogy megtanuljam ezeket a pasztelles színeket, és ez vezetett el ahhoz, hogy magával a fotózással is elkezdtem foglalkozni. Leggyakrabban vakus fotókat használok fel, emiatt erős árnyékok, kilapult felületek vannak a képen. Szerintem ezek nagyon izgalmas hatások, és azt hiszem, ez az a pont, ahol fedí a festészet és a grafika egymást. Többek között ezért is érdekelnek a nem művészi igénnyel elkattintott fotók. Az azokon látható fényviszonyok teljesen idegenek a klasszikus festmények fénykezelésétől. (Ahogy kimondom azt, hogy „klasszikus festészet”, nekem Caravaggio ugrik be.)

Fotórealista festményed, ha jól láttam, egy sincs. Még az ehhez a címkéhez a legközelebb álló képeidhez is társul valamennyi festőiség. Viszont olyan festményed sincs, amelyekre pillantva ne lenne rögtön egyértelmű, hogy egy fotótól indultál ki. Mégis, melyik a fontosabb? Inkább arra törekszel,

hogy hűségesen átmásold a fotót a vászonra, vagy inkább arra, hogy a fotóból festményt készíts? A fotókat átfested vagy megfested?

Inkább megfested. Van, amikor annyira tetszik a fénykép, hogy úgy, ahogy van, ragaszkodom hozzá, de gyakrabban csak nyersanyag, kiindulás. Miközben festek, ott van mindig előttem a fotó, de elsősorban azért, hogy láthassam az effektet, amit vissza akarok festve adni. Arra valóban nem törekszem, mint a fotórealisták, hogy a nézőt zavarba hozzam, és gondolkodásra készítsem, hogy „ez most a falon festmény vagy fotó”. Sőt, a festőiség érdekel is.

Akkor talán nem olyan gonosz az a kérdés, hogy miben áll ez a festőiség?

A „festőiség” szóról Lucian Freud ugrik be. Ha élőben Freudot látsz, az olyan, mintha szóttest néznél, annyira látszódnak az ecsetvonások. Szaknyelven ez az impasto, amikor a palettán kikevert színt rakod rá a vászonra, és amikor nézőként látod, ahogy az ecsetvonásokból felépül a kép. Azt hiszem, számomra ez jelenti a festőiséget. Talán azért, mert nincs eltussolva,

hogy ez egy festmény, és a készítésbe is belelátsz. Megmutatja a kép a saját elemeit. Valahol ez a kép egyik dimenziója is: azon túl, hogy ábrázol valamit, a részleteiben látod a gesztusokat, a vonásokat, amelyekből összeállt.

Ezek szerint Lucian Freud olyan kapaszkodó, mint Caravaggio. Amikor legutóbb találkoztunk, akkor pedig Francis Bacont említetted többször. Ennyire meghatározó élmény volt a budapesti Bacon-Freud-kiállítás?

Freud a technikája miatt volt hihetetlen. Magukon a képeken lehetett látni, hogy mennyire műves, hogy mennyi craft, szöszmötölés árán festett. Ráadásul, az életnagyságú figurákat ugyanolyan aprólékosan kidolgozta, mint a sokkal kisebb vásznakat. Ki volt állítva például a *Two Plants*, egy hatalmas, dzsundzsás bokrot ábrázoló képe, aminek a leveleit különböző évszakokban látjuk. Éveken keresztül festette, és tényleg olyan sűrűre dolgozta ki, mint egy szóttest.

Bacon kevésbé a technika felől húzott be, a képeinek a jelenléte volt letaglózó. Azok a lélekölő fe-

keték. Félsz, hogy belezuhansz a feketéibe. Azt éreztem, hogy egyfelől nyomasztó, másfelől maga a semlegesség, az üresség, a vákuum. Bacon képein a fekete egy lyuk, és ebben léteznek az alakjai. Akkor fogtam ezt fel, amikor Christopher Nolan egyik nyilatkozatát olvastam, akit pedig *A sötét lovag* Jokerének megalkotásában inspiráltak Bacon képei. Jokernek sincs háttérsztorija, nem tudjuk, hogy ő ki. Bacon képein is lebegnek az alakok. A semmiből érkeznek, és ott is tűnnek el. Szóval, mióta láttam élőben Bacon festményeit, érdekel a sötétség, a fekete úr megfestése. Hogy lehet ebbe a feketeségbe, ürességbe elemet elhelyezni, hogy az ki is töltse az ürességet? A tihanyi lépcsőt, a *Publicot* már ezután festettem. Ott is egy meghatározatlan térben van elhelyezve egy elem, valahonnan vezet valahova a lépcső. Mi a nyilvános? Mit mutatunk meg magunkból, és mi látható belőlünk? Nekem erről szól ez a kép.

Ez a feketeség megnyugtat vagy inkább felcsigáz?

Engem megnyugtat. Nekem ez az üresség inkább egy vákuum,

amiben néha én is érzem magam. De van, akit felkavar, sokszor kapok olyan visszajelzést, és inkább idősebbektől, hogy „Úristen, ezek nagyon régi képek...”; „Ez a feketeség olyan, mint a halál...” Érdekes, ki mit rak bele.

Eddig két 20. századi brit festőről beszéltél hosszan, akiknek a képei annyira az emberi testről szólnak, hogy szinte hússzagúak. A te festményeid is figurálisak, de nem testképek. A testnél nemhogy a tekintetek, a gesztusok, hanem talán még a ruhák is fontosabbak nálad. Ezzel szemben a képeid eszembe juttatnak olyan magyar és kelet-európai kortársakat, mint Fehér László, Kovács Olívia, de merem említeni a kolozsvári iskolásokat, közülük is mindenekelőtt Adrian Ghenie tortamerényletes sorozatát. Minden további nélkül elhiszem, hogy számodra ez a két halott brit festő, Bacon és Freud fontos. De akkor mit gondolsz, miért lehet az, hogy a festményeid maguk jóval közelebb állnak a kortárs kelet-európaiakhoz?

Sok környező országban alkotó művész munkájával vagyok tisztában, és persze hatottak rám, de

a felsoroltak közül egyedül csak Fehér Lászlót ismertem már néhány évvel ezelőtt is, Ghenie pedig egészen új nekem. Egyébként Anthony Cudahy, aki New York-i és feltörekvő, még Freudnál és Baconnál is fontosabb hatást jelentett. A kiszínezős festményeimet ő inspirálta. Ha látod egymás mellett a képeinket, akkor egyértelmű a hasonlóság. Mikor utánaolvastam, akkor derült ki, hogy hasonló módon, fotóarchívumokból választja ki ő is az alapképeit.

Visszatérve Fehér Lászlóhoz, az ő festményei valóban fontos benyomást jelentettek, de inkább a hangulatuk. Ha a képeit nézem, akkor egy idő után látom azt a távolságot, ugyanazt a vákuumot, ami engem is érdekel, és amiben az általa megfestett emlékek léteznek. Erre a távolságtartásra a saját képeimben is törekszem. Teljesen – mondjuk azt, hogy történeti szinten – persze nem értem a képeit, vagyis nem éltem abban a korban, nincsenek saját emlékeim a rendszerváltás előttről, de valahogy, valami nehezen megfoghatóra, engem is emlékeztetnek. Fehér úgy hagy el és emel ki részleteket, a képein úgy lebegnek va-

lamiféle vákuumban a szituációk, hogy én is mintha rájuk ismernék.

Más magyar vagy román művészehez pedig azért hasonlíthatnak a képeim, mert hasonló közegből jövünk, és számukra is ez a nem túl távoli múlt jelent valami bázist. A fényképekhez egyébként is sok festő nyúl, trend analóg fotókat idéző, valahol nosztalgikus képeket festeni.

Tehát nosztalgikus képeket festesz? Végül is. Azok közül a fotóról szóló szövegek közül, amiket eddig olvastam, Susan Sontagtól jegyeztem meg magamnak, hogy egy fotó már a készítés pillanatában nosztalgikus. Mindig úgy tekintünk rá, mint egy már megtörtént dologra. Szerintem igaza van, mindegyik fotó nosztalgikus. És ha innen nézzük, akkor az én képeim is azok.

Engem érdekel, hogy kik szerepelnek a képeiden. Az a benyomásom, hogy sokuk akár ugyanannak a világnak, egy leginkább a Kádárkori Magyarországra hasonlító, de általad megszerkesztett, zárt világnak a lakói is lehetnének. Pedig a képeim többsége teljesen

független egymástól. Egyszer felismerni vélték Kádárt az egyik képen, ez volt az a pont, amikor talált családi fotókkal kezdtem inkább foglalkozni. Lényeges, hogy senki számára ne legyenek ismerősek maguk az alakok, csak a szituációval, a hangulattal foglalkozzanak, ne azzal, hogy vajon ki kicsoda.

Az *Album néni*-sorozat ebből a szempontból kivétel. Az az egyetlen, ahol törekszem én is a kapcsolatok kibogozására. Az *Album néni*-sorozat alapja tényleg egy családi album, amit egy használt-áru-kereskedésben találtam, egy művésztelep alatt. Valaki kidobta. Egyrészt azért érdekesek ezek a fotók, mert régen fontosak voltak, de elértéktelenedtek. Másrészt, valaki egészen szisztematikusan elrendezte a fotókat, ezért a szereplők ugyan teljesen ismeretlenek, de visszatérnek más és más szituációkban, a köztük lévő kapcsolódások, a kapcsolati hálójuk pedig lépésről lépésre rekonstruálható. Ez a rekonstrukció foglalkoztat is. Történet azonban itt sincs, nem is igazán látunk át nagyobb intervallumot a házaspár életében. Egyes jeleneteket nem is lehet igazán beazonosítani.

Fut egy másik projekt is, egyelőre „arabos képeknek” nevezem. A forrás ebben az esetben is talált anyag, egy YouTube-on látott, letöltött videó állóképei. A projekt képei közül a *Fríz* áll a legközelebb a befejezéshez. Itt is meghatározó a távolság, de abban az értelemben, hogy ki akarom rekeszteni a nézőt. Egy olyan szituációt kerestem, amihez nem lehet kapcsolódni. A képen szereplők éppen elfordulnak, a hátukat látod, de kirekesztve érezheti magát a néző azért is, mert nem lehet mit kezdeni a szituációval. A célom az, hogy ne lehessen rekonstruálni, mi történt.

Nekem mind a két sorozat, de inkább az utóbbi, a képzőművészet belső problémáiról szól. A *Frízzel* kritizálni akarom a kortárs művészetet, elsősorban a konceptuális műveket. Úgy látom, hogy sok konceptmű a valódi értékét csak a hozzá fűzött narrációból nyeri. Ezzel önmagában nem is lenne baj, de vajon mi történne, ha egy nap ez az információ elveszne, és csak a képek, tárgyak maradnának?

Szóval az *Album néni*-sorozat lényege egy elvesztett narratíva rekonstrukciója. Az foglalkoz-

tat, hogyan fejthetem én fel azt a rendszert, amibe ezeket a képeket rendezték. Az „arabos képeknek” pedig az lesz a koncepciója, hogy nincs koncepció. Az a célom, hogy ne tudj vele mit kezdeni.

Üdítően jó címeket adsz a festményeidnek. Ezek sokszor vagy dalok címei vagy dalszövegekből vett sorok. Sok zenét hallgatsz festés közben? Vagy inkább festés után hallgatsz sok zenét, és olyankor ugrik be egy-egy cím?

Tényleg sok zenét hallgatok, össze is folyik a festés, a zenehallgatás és a képeken való agyalás. A zene sokkal többet ad nekem, mint akár a legjobb festmények. Ha rangsorolni kell a művészeteket abból a szempontból, hogy mennyire erős nyers élményt tudnak adni, akkor a zenét raknám a csúcsra, utána a filmet, és csak a harmadik helyre a képzőművészetet.

Ha újrakezdhethéd, akkor inkább filmrendező vagy zenész lennél?

Őszintén szólva mindkettő nagyon érdekelne, ha lenne tehetségem hozzá, de a képzőművészettel tudom a legjobban megfogalmazni azt, ami foglalkoztat. Hogy a cí-

mekkel zenéhez kötöm a képeimet, az egy kicsit erőlködés annak érdekében, hogy mégis behozzam a zenét a művészetembe. Kaptam is ennek kapcsán visszajelzést. Az *Everything in Its Rights Place*-nek egy Radiohead-szám címét adtam. Erről a képről mondta egy ismerős, hogy nagyon jó nézni, miközben hallgatja a számot.

Létezik olyan zenei, zenehallgatás közben rajtad eluralkodó atmoszféra, amit el szeretnél érni a festéssel? Olyan szám, amihez hasonló képeket szeretnél festeni? A Public, a Világoskamra és a többi sötét kép általában személyesek, amelyek hangulatát részben a Massive Attack Mezzanine albuma inspirálta. Ha megvan a megfelelő

hangulatom ehhez az albumhoz, akkor kikapcsol, miközben befelé fordulok.

Tehát bizonyos képeknél a Mezzanine atmoszférája felé törekszel. Amikor festesz, akkor is konkrétan ezt rakod be háttérzenének?

Próbálkoztam ezzel is, de így, direkt, nem működött. Az a zene, amit az alkotáshoz, de egyébként is bármihez a leginkább automatikusan hallgatok, az a Bonobo. Különösen két album, a *Days to Come* és a *Black Sands*. Azok mint-ha végtelenül szólnának nálam.

Az interjú a 2020 májusában, a debreceni Déri téren folytatott beszélgetés lejegyzett és írásban továbbgondolt változata.

Balogh Kristóf József

Hogyan tegyünk úgy, mintha értenénk a művészethez? 2018
lavírozott tus, papír, egyenként 40 × 31 cm

„Időtlen múlt lett az eljövőben”

Wirth Imre, *Lementem egy üveg borért Hajnóczynak*, Budapest, Scolar Kiadó, 2020

Wirth Imre harmadik könyve, a *Lementem egy üveg borért Hajnóczynak* a Scolar Kiadó 11ve sorozatában jelent meg, csakúgy, mint a szerző előző kötete, az *Ő volt a rejtélyes állat*. Az új mű sok tekintetben kapcsolódik az előzőhöz: tematizálja az emlékezés folyamatát, az identitás keresését, és számos intertextuális utalással él. Azonban hangsúlyosabban jelenik meg benne a személyesség: a saját múlt kerül az emlékezés fókuszába, és az identitáskeresés is a felnőtt-gyerek kettőséhez kapcsolható. A privát történelemben itt is beszűrődik a nagy elbeszélés (például a rendszerváltásra tett utalásokkal), de az *Ő volt a rejtélyes állat* szövegeihez képest sokkal kevésbé nyíltan.

A kötet versei – ahogy a fül-szöveg is fogalmaz – egyfajta „örök múlt időt” idéznek meg. A múltba tekintés, az oda történő visszautazás – vagy annak igénye – kulcsmotívuma a kö-

tetnek, azonban az emlékezés aktusa nem mindig jelenik meg expliciten. Számos versben, legálábbis látszólag, nem beszélhetünk visszatekintő beszédmódról. Ezekben a szövegekben a lírai én a gyermek nézőpontját veszi fel, és az ő hangján szólal meg, ezt erősíti a jelen idő használata is: „Egy bölcsőben sírva / ébredsz, nekidőlsz a rácsnak, / számolja egy nővér, meddig / ver a pulzus, ó-szekerek / álmodva nagy időt húznak.” (NINCS AZ AZ ÚT, 5) (Mivel a versek cím nélküliek, így a kötetben kapitálissal kiemelt kezdő szavakkal jelölöm őket a továbbiakban.) Azonban az előbbi idézetből is látszik, hogy egy-egy szó, kifejezés mégis arra utalhat, hogy a megidézett képek a múltból származnak, és „csak” újra átéli őket a lírai én: ilyen indikátor jelen esetben például az „ó-” előtag. Más szöveghelyekre a múlt idő használata jellemző, sőt maga az emlékezés is jelöltte

válik: „mikor eltűnt minden, hogy lehet / az, hogy semmi se történt, hogy / a nyelv korbácsolja mindig / vissza az emlékezetet?” (HATÉVESEN, 13); vagy: „elhullott, színes kitűzők / száraz-zörgő nyelvavarban, / beletenyersz, vagy repülsz, / zuhansz távoli magadba.” (ALSZOL ÉS ÉBEREN, 15). Az emlék nyelvi artikulációja, ha metaszinten értelmezzük, magát a versírás aktusát hívja elő. Ennek az értelmezésnek ad zöld utat a kötet záró verse is: „és csak utólag tudtam kikövetkeztetni, / hogy versnek olvasta valaki létem, / s a szív titkos készletéből életek / repültek ki [...]” (ÉN OTT ABBAN, 85). A szövegekből kirajzolódó gyermeknél is visszatérő motívum az írás, lásd például a kiemelt pozícióban lévő nyitó verset, a NINCS AZ AZ ÚT-at: „gyerek ír gyanús betűket / gyümölcsfoltos papírokra / szerelem, szabadság néma, / vad, száguldó anyanyelvén.” (5). Egy fontos irodalmi toposzhoz érkeztünk: az elmúlás ellen az írással lehet harcolni, az emlékek rögzítése „örökidejűséget” kölcsönöz nekik.

A gyermekkorhoz társuló toposzok és szimbólumok közül kü-

lönösen a kert és az állatok jelentősek. Mindkettőnek lehet bibliai értelmezése is: a gondtalan édeni világot idézhetik, ami a gyermeki naivitásra rímel. A kötet virtuális bemutatóján Wirth Imre azt nyilatkozta az állatok szerepeltetéséről, hogy azért is fontosak, mert mintha ők „örökké gyerekek maradnának”, szemben az emberekkel, akik felnőnek, esetükben a felelősség részben kikerül a szülő fennhatósága alól. Benedek Anna, a szerző beszélgetőpartnere, rámutatott arra is, hogy a szövegekben megjelenő flóra és fauna állandósága mintha az elmúlást, az emberi életet ellenpontozná. Az említett toposzok mellett az indiánság a gyermekléthez is tartozik. Tudhatjuk azonban, hogy a szocialista Magyarországon az indiánjátékok nagyon népszerűek voltak a felnőttek körében is, a kötetben megidézett Cseh Tamás a bakonyi indiánkultusz alapítói közé tartozik. Wirth arról is beszélt a könyvbemutatón, hogy az indiánok számára a nemességet, tisztaságot, és egyben halálra ítéltségét is jelképezik.

A gyermekléthez legtöbbször a boldogság kötődik. Azonban

egy-egy versben a tragédiát is megsejthetjük, ezek a tragédiák pedig mintha általában a felnőttek világához tartoznának, vagy legalábbis ott lenne origójuk: az apa halála vagy éppen az apa által okozott testi fájdalom, és feltehetően a már felnőtt lírai énhez kapcsolódó betegség. Fontos kiemelni, hogy nem mindegyik vers dolgozik gyermekperspektívával: számos költeményben például már apaként jelenik meg a lírai én. A felnőtt léthez attribútumok is tartoznak, ilyen például a kávé, a cigaretta és a nyakkendő. A kávé a szülők kavargatják, a cigarettát pedig a lírai én szívja el, mikor rá-törnek a múlt emlékei: „elveszett idő, elnyomom / a cigarettát, amit a múlt / idő miatt szívtam [...]” (VOLT AMIBEN, 19). A nyakkendő utalhat a felnőttek szabálykövető világára, a félrecsúszott nyakkendő (megidézve Juhász Gyula *Anna örök* című versét) a szerelemre, mely vissza tudja repíteni a felnőttet egyfajta gyermeki állapotba, és bizonyos értelemben fogva is tartja ott, lásd a labirintus képét: „[...] egy kétes / állapotú testen a szerelem / felismerhetetlen áramlata / labirintust

koptat az emlékekbe” (A HULLÁMOK, 37). A felnőttek világa sem teljesen mulandó: a nagyapa karosszéke a padláson még mindig nyikorog, térképét pedig a gyerekek arcába fújja a szél (MINDEN MINDENHATÓ, 12). A múlt tehát mindig jelenlévő marad: „gyorsfolyású víz kapja fel a kihullott / tollakat, rezzenéstelen víztűkör viszi / az időt, még mindig ugyanoda” (PATAKPARTON GALAMBOK, 25).

Az emlékezés aktusa, a gyerekek-felnőtt viszony tematizációja és az identitáskeresés mellett az intertextualitás révén létrejövő dialogicitás jelölhető ki olyan poétikai sajátoságként, mely folytonosságot mutat Wirth előző kötetével. A szerző bevallása szerint az intertextuális utalások emléknymókként is működnek. De ahogy a korábbi könyvben, az idézetek itt is új funkciót kapnak azáltal, hogy módosulva egy új szövegtérbe kerülnek: megidéznek vala-

mit, azonban ez a valami már nem ugyanaz, mint egykoron, hiszen az új jelentéshálóban kap új értelmet. Az eltűnt és megtalált boldogság képe az egyik legfontosabb ilyen toposz, amely József Attila *Eszmélet* című művét idézi: „TÉRIDŐBEN IMBOLYGÓ lány / mosoly a moslék szigorú / ketrecében, rácsot döfő / mázsa sír a boldogságtól” (*TÉRIDŐBEN IMBOLYGÓ*, 50). A korábban már emlegetett szerzők mellett, szövegszerűen vagy ajánlások révén Ady Endre, Balázs Béla, Hajnóczy Péter (már csak a kötetcím által is), Kassák Lajos, Kosztolányi Dezső, Pilinszky János, Takács Zsuzsa és Osvát Ernő is megidéződik. Külön kiemelendő a Babits Ildikó emlékére íródott ajánlás az *EBBE A SZŰK KEZDETŰ* című vers előtt, mely Babits nevelt lányának történetét emeli be a szövegtérbe: a kislányét, akit a költő halála után kitagad a nevelőanyja, Török Sophie.

A kötet az írás révén az elmúlás ellen küzd, mely azonban bele van kódolva az emberi létbe – ez a keserédes gondolat már a gyermekkorban megjelenik (például a *SZERETNÉK FELMENTÉST KÉRNI* kezdetű versben). Ennek a ket-

tősségnek az egyik szimbóluma a kötetben folyamatosan visszatérő kék szín, mely egyszerre jelöli az örömet: „a fejedre esik az egyik kék / alsónadrág, nevelsz, miért nevelsz?” (*OLYAN VASTAG A FAL*, 38); vagy: „majd a kék derű / a szememben, ahogy lassan / ragyogni kezdett kávédból / a gőzölgő, vad öröklét” (*EGYSZER CSAK HAVAZNI*, 81); de a tragédiát, fájdalmat is: „apja esti ámokfutása, / ahogy átszalad az úton, / belenéz egy borzasztó / kék lufiba, és belehal” (*KARNYÚJTÁSNYIRA*, 11); illetve: „üres szobában szökőár / hagy kékre nyílt sebet” (*KÁRPIT FOSZLIK*, 36). Az elmúlással tehát egyszerre van jelen a boldogság; az eltűnéssel, a megsemmisüléssel együtt létezik az újra felbukknás (például emlékek formájában vagy épp magukban a versekben). Ezt foglalja össze a gyík szimbóluma is: „A GYÍKOK ÉLETE talán / eseménytelen, de öröm / lengi be életük mégis: / letépett farkuk hült helyén / várakozó seb nyílik, az / evolúció alapján / rövidesen valami lesz, / valami ellentmond annak, / hogy nyomtalanul múlna el, / ami egyébként halálra van ítélve.” (*A GYÍKOK ÉLETE*,

76), vagy éppen a már emlegetett indiánoké: „hiszen indiánok vagyunk, annak a / vereségnek maradt még irodalma.” (SINOLÓGUSOKKAL ÜLTEM, 48).

Wirth Imre ismét egy rövid, ámde annál sűrűbb és komple-

xebb könyvet hozott létre, mely a művészet fontos toposzait célozza meg, írja újra: az emberi lét végességét, a gyermek- és felnőttlét szétszálazhatatlanságát, az emlékezés működését és nem utolsósorban az alkotás tétjét.

Murzsa Tímea

Monológ

Purosz Leonidasz, Egy férfi sosem hagyja félbe, Budapest, Magvető, 2019

Purosz Leonidasz második kötetének vállalt tétje ott virít már a borítón; a rikító, rózsaszín könyvtesten a mű címe: *Egy férfi sosem hagyja félbe*. Ahogy arra a cím is rámutat, a férfi, pontosabban a férfiszerepet feltöltő sallangok, nyelvi és társadalmi minták, illetve a macsó blödségek költészete ez, mely szoros viszonyt ápol az alanyisággal. Kiderül ugyanis, hogy a cím a versek beszélőjére vonatkozik, leginkább ő a férfi, aki sosem hagyja félbe. A szerepfelvétel tehát a kötet választott poétikája, melynek felforgató ereje a szerep szétbontásában, leleplezésében állna. Ám Purosz költészete

legtöbbször csak megszilárdít, illetve felment, az elbeszélői szerep egészben tartásának (rejtett) igénye kisatíroz minden lehetséges szökésvonalat a papírról. Mindezt megelőlegezi már pusztán a verseskötet könyvészeti elrendezése, amely habár nem szerzői intenció, mégis előre jelzi az elbeszélő és a versek hierarchikus viszonyát. Az *Időmérték*-sorozat számos kötetéhez hasonlóan, ha kinyitjuk, ez is egy egész oldalas, fekete-fehér képpel indul, melyen a szerző elgondolkodva néz a messzeségbe. E kép áll a cím, a mottók, de leghangsúlyosabban: a kötet versei előtt.

A kötet könnyen elhelyezhető egy, a kétezres évek óta tartó költészeti tendenciában. Ennek leírásához a Nemes Z. Márió által javasolt *pszeudo-személyes mező* fogalmát tartom a legalkalmasabbnak. A fogalom által meghatározott költészeti mezőben a színrevitel tétje a választott identitás szereplehetőségeinek szétírása. A pszeudo jelző arra vonatkozik, hogy habár a beszélő alany a szerepbe látszólag közvetlenül helyezkedik bele, valójában a közvetítettség újra és újra lelepleződik (*Kacsacsőrüemlős-várás Kenguru-szigeten*, Prae, 2017/1, 93). Ám ebben a kötetben mintha épp fordítva lenne: itt a lelepleződés a látszólagos. A leleplezés eljárásai ugyanis nemcsak didaktikusak és önisméltók, de legtöbbször csak ürügyként szolgálnak a vers mondasára.

A kötet egyik leggyakoribb eszköze a magyarázat, ami már a keretezésben is feltűnő. „[É]n vagyok” – állítja a kötet első sora, még hozzá a *Purosz Leonidasz* című versben. A kezdővers tehát egyből az alanyiságra utal (mintha a versek ezt maguktól nem tennék egyértelművé), de a záróvers

utáni „utóvers” (*Jegyzet*) még el is magyarázza az olvasónak, hogyan kell értenie ezt az alanyiságot. „A vers nem őszinteség / Anya nem bolti eladó, hűgom nincs is.” De nemcsak itt magyarázza el a saját poétikáját a szerző, hanem maguk a versek sem bíznak sokat olvasóikra. Retorikájuk könnyen átlátható: egy alaphelyzetet vagy nyelvi-gondolati panelt először rögzítenek, majd az értelmezés által kísérlik meg a rögzített helyzetből való kimozdítást. Csakhogy a legtöbb esetben semmi sincs kimozdítva, az önértelemezés az alaphelyzetet nem billenti ki termékeny irányokba, a reflexió üres nagyotmondás. A *Játék* című vers első felében például a gyerekkori játék folytatását a kamaszkori ivászatban rögzíti a vers, majd olvasható az igazság felmutatása: „de ez már nem játék”. Ehhez hasonlóan a versek zárlatai is nemegyszer összegzik azok mondanivalóját: „én pedig, mint minden csúnya férfi, / bizonyítani akarok” (*Túlélők*); „[a]z eltűnés valódi gesztusa / a teljes érdektelenség” (*Az eltűnés valódi gesztusa*). Van, amikor nem utólag, hanem előre kapja meg az olvasó a „helyes”

(és egyetlen) értelmezés kikerülhetetlen kódjait. A kötetben számos vers, habár a megkonstruált költőalany szájából hangzik el (a megszólalás módja legalábbis ezt mutatja), egy másik, külső alanyhoz rendelődik, ezt a leválasztást pedig mindig jelöli a cím. Számos verset tehát valaki más mond, vagy egy külső szólammal kerül párbeszédbe az addigi lírai hang: egy bölcsészhallgató (*Egy bölcsészhallgató mondja*), egy fellépő (*Egy fellépő mondja*), egy pályaelhagyó (*Egy pályaelhagyó*), valaki (*Valaki hajnalban bizalmasan mondja*), stb. Négy vers is a „Mi” kezdetű címet viseli, ilyenkor egy elképzelt csoport felől rögzített a beszéd. A játék világos: a költői hang (a „férfi” hangja) különböző identitás-struktúrákat próbálgat, leggyakrabban valamivel szemben létrehozva ezeket. Ám a játék nem a férfi-szerep széttartását viszi színre, ugyanis ezek a névleg különböző szerepek valójában nagyon is hasonló és egységes férfiidentitást mutatnak fel. Ha viszont a szerepfelvétel nem működik szétírásként, ha az önreflexiók és külső szólamok valójában csak az alanyi pozíciót erősítik,

akkor az itt felépített poétika csupán egyszerű kifogásként szolgál arra, hogy a költészet terébe olyan beszédmódokat rántsunk be, melyeket egyébként kizárnánk. A probléma abban áll, hogy egy, leginkább a macsó szóval jellemezhető „férfi” szólamainak beírása a költészetbe önmagában nem jelent újszerűséget. Nemcsak azért sem, mert a szépirodalmi hagyomány tele van férfi nézőpontú, férfiaságot tematizáló művekkel, de azért sem, mert a szépirodalmat – társadalmi jellegéből fakadóan – körülveszi a tágabb értelemben vett kultúra és nyelv. A tágabb kultúra felől nézve pedig fájóan ismerős az a férfi-identitás, mely ebben a kötetben megjelenik.

A másik, önmagyarázattal szorosan összefüggő, talán leggyakrabban használt eszköz az irónia. Összefüggő, ugyanis a kető működése egyformán átlátszó. A kötet legelejétől kezdve jelen van az önirónia: „én vagyok. / Múсор nélküli fellépő, aki kéretlen / vetkőzése közben behúzza a hasát.” (*Purosz Leonidasz*). Ezen felül a versek gyakran törekednek elidegenítő kijelentéseket tenni,

hogy aztán rögtön vissza is vonják ezeket: „csak akkor szeress, ha zseninek tartasz, / Felültél a provokációnak? / Nem emlékszem, provokáltalak-e” (*Jegyzet*). Az egész kötet provokálni igyekszik: megkonstruált identitások felől tesz kétes, émelyítő, idegen, vagy egyenesen felháborító kijelentéseket. „A gyengébb kutya baszni akar / nem egyenlőséget” (*A gyengébb kutya*); „hogy ez a gimnazista kislány valakinél / a konyhaköre térdel, és az a valaki nagyon, / nagyon sokáig szopattja. Kérik tőle?” (*Kedves Naplóm!*). A szövegszervezés viszont mindig a provokáció eltávolításában érdekelt, akár a szerkezet, akár egy közbevető értelmezés, akár a cím, akár a megszólalás módja által. A probléma itt kettős. Egyrészt, ezek a kijelentések az előző bekezdésben taglaltak miatt sosem válnak produktívvá, nem lepleznek le semmiféle megkonstruált identitást, még azt az egyet sem, amely a kötetben állandóan jelen van. Másrészt, az irónia nem termel többletjelentéseket, de önmaga tudatos kiüresítéseként sem értelmezhető. Így többnyire csupán egy feladata van:

felmenteni a beszélőt. A macsó identitás önmagát mint konstrukciót állítja, ám a reflektív eltávolítás paradox módon csak arra képes, hogy visszamentse a versbe azt, amit eltávolítani igyekszik.

Maga a versnyelv meglehetősen ismerős. Purosz Leonidasz alulstilizált, depoétikus nyelvének – bár a jelenlegi költészeti közbeszéd határain belül mozog – könnyű beazonosítani az előzményét: Peer Krisztián önreflexív vallomássága. A kapcsolatot a kötet sem titkolja: „Köszönöm mindenkinek, / aki hozzátett a szövegekhez, / elsősorban Peer Krisztiánnak.” (*Jegyzet*). Én azonban egy lépéssel továbbmennék. Véleményem szerint mind Peer Krisztián, mind (lehet, csak áttételesen) Purosz Leonidasz számára fontos hatás Petri György költészete. Poétikai és tematikai átvételek is megfigyelhetők: magánmitizáló énlíra, őszintének tűnő kimondás, magyarázatosság, irónia, illetve önpusztítás/alkoholizmus, gátlástalanság és szexualitás. Ám az imitáció itt meglehetősen fogyatékos, ugyanis Petri költészetéből tetszőlegesen emel át a szerző elemeket, anélkül,

hogy azok eredeti szerepét figyelembe venné vagy megágyazna nekik egy új környezetben. Hogy egy példát említsek: a lírai közvetlenség túljáratása, azaz a túl őszinte, provokatív kimondás nyelve, amely legtisztábban Petri szamizdat kötetét, az *Örökhétfő*t jellemzi, Petrinél nem önmagában áll, és célja nem csak az önmitizálás, hanem egy politikai-történeti kontextus veszi körül, valamint egy olyan állandó belső küzdelem teszi feszültté, mely a váteszszereppel, és tágabban értve, a költő társadalmi szerepvállalásával viaskodik. Emiatt Petrinél mozgalmas az, ami itt leginkább csak céltalannak tűnik.

Tematikailag – Peer és Petri hatásán túl – leginkább az a fel-tűnő, hogy habár a kötetet a fiatal férfiaság identitáslehetőségei szervezik, igazán fontossá néhány kulcsterület válik, mint a nők, harc, foci, bölcsészlet, család. Ezek keverékéből egy mindenkinek ismerős, sematikus világ áll össze, a legtöbb téma – a korábban taglaltak miatt – nem lép ki a közhelyes megjelenítésből. Az egyetlen kilógó elem, és egyben a felsoroltak közül az, amit

úgy tűnik, tényleg szeret e kötet lírai alanya: a foci. A legjobb versek ehhez kötődnek, alapötletük és működésük autentikusabbnak hat, a leírt szituáció játékosabb, mintha a lírai hang pályára engedné az olvasót végre, és elgondolkozna rajta, hogy még a labdát is lepasszolja. Sajnos végül sosem teszi, mert itt is sokkal jobban érdekelt a saját cseleinek megmutatásában.

A kortárs költészetnek az az egyik ütőkártyája számomra, hogy itt és most íródik, fiatakként többé-kevésbé közösek a kontextusaim velem. És nem figyelmetlen ez a kötet. Egy-egy észrevétel, párszavas leírás, apró kis elem felkelti a kíváncsiságot. Kár, hogy a versek alanya kényszeresen leural mindent. Nem a „férfi” mindent túlkiabáló hangjára van szükség, hanem zengő játéktérre, az alany hangjának feloldódására a közös

zenélésben, arra, hogy az én zörejeim és zajaim is visszhangozhassanak. Ám amíg sematikusán építkeznek, amíg kifordítás címén

csak felmutat, amíg a szerző nem kíváncsi rám, csak magára, addig nincs lehetőségem jelen lenni, olvasójává válni.

Kőszeghy Ferenc

A kozmikusság határai

Fodor Balázs, Kozmológiai állandó, Budapest, FISZ, 2019

Albert Einstein 1915-ben publikálta tanulmányát az általános relativitáselméletről, amely gyökeresen forgatta fel az addigi fizikai gondolkodás paradigmáját. Számításából az következett volna, hogy a világegyetem dinamikusan tágul, mégis úgy vélte, az univerzum statikus – ennek az ellentmondásnak kiküszöbölésére vezette be az ún. kozmológiai állandót, mely statikussá tette egyenlete eredményét. Mikor a későbbi empirikus kutatások kimutatták, hogy a világegyetem nemcsak, hogy nem statikus, hanem gyorsuló ütemben tágul, Einstein a kozmológiai állandót élete legnagyobb tévedésének nevezte.

Fodor Balázs első kötetének is a távolodás a vezérmotívuma,

ahogy az a hátlap szép idézetéből is kiderül: „A tágulás a magány fizikája.” A kötet három ciklusra oszlik, melyek közt nem sikerült szorosabb gondolati összefüggést felfedeznem. Sem a ciklusokon belül, sem a ciklusok között nem rekonstruálható valamilyen szerkezeti ív – ha csak a nyitó és a (kifejezetten jó) záró költeményt nem tekintjük a *távolodás* motívumán keresztül a kötetet valamiféle keretbe foglaló egységeknek.

A verseket tematikailag – pontosabban motivikusan – viszonylag homogénnek érezhetjük: a könnyebben értelmezhető szövegek főleg a gyerekkor, az apaság és a szerelmi líra felől olvashatóak; a nehezebb, sokszor valójában üres – akadémikus

mellébeszéléssel: teoretizáltabb – szövegek valamiféle poszthumán űrpoétika szerint szerveződnek, meteorhullás, hordozórakéták és fotonok cikáznak; de nemcsak a kísérletezőbb szövegetek szövik át az űrtudományos referenciák, a különféle bolygók és csillagok a kötet majdnem összes szövegében megjelennek.

Megfigyelhető mostanában valamiféle divatos mozgolódás a költészetben az asztronómia körül. Legutóbb Dékány Dávid és Borda Réka kötetében láthatuk ennek nyomait, most pedig itt egy kötet, amely vállaltan és koncepciózusan a csillagászat témájában jelöli ki saját tétjeit: itt aztán tényleg mindenféle bolygóval, üstökössel, meteorral találkozunk metaforákon, allegóriákon, hasonlatokon és egyéb trópusokon, alakzatokon keresztül. Sok helyen, főként a kötet erős verseinél, sikerül is ezeket a szövegekbe szőni. Azonban a szerző él azokkal a sok helyen megfigyelhető blöfftechnikákkal, melyek általában az ilyen (legyünk méltányosak: gyengébben sikerült) asztronómiai érdeklődésű verseknél megfigyelhetőek. Egészen pon-

tosan: a planéták, holdak és egyéb objektumok, a kozmikusság érzetét konvencionálisan hordozó megnevezései legtöbbször csak arra alkalmasak, hogy a nagyság és időtlenség konnotációival mélységet hazudjanak oda, ahol az valójában – gondolati-poétikai egység hiányában – nincs jelen.

A Szövedék jól példázza, hogyan leplezik a nagy szavak és (látszólag) ügyes költői megoldások a semmitmondást. Az első versszak még szépen indul: „Ott-hontalanságod fölé / összekapaszkodó fotonok / cérnaszálai emelnek szálát.” (35). A szövedéké összeálló foton(csíkok) képe még viszonylag plauzibilisnek mondható; a később megjelenő *zajjá nyúlás* is betudható, jóindulattal, szinesztéziának. A gond az, hogy hiába a viszonylagos szerkezeti-tematikus egység (az auditív és vizuális benyomások csillagfényvel egybejárászatása végig érvényesül), gondolati szinten mégsem válik világossá, hogy miért pont a „fotonok emelnek neki sátrat az otthontalanság elől”. Miért akarja a versalany „összehúzni az univerzum fekete szövetét”, vagy hogy miért a „hallgatással tölt-

hetné be a távlatot”? A versben nem rajzolódnak ki valódi, akár csak implicit állítások a világról, de még csak kérdések sem – így pedig elég nehezzé válik az azonosulás, pláne a katarzis.

A szerző alaptechnikája – ahogy hellyel-közzel a fenti versből is kiderül – a poszthumán (az emberi jelenléte háttérbe szorító, dezantropomorfizáló) csillogászati objektumok egybeírása valamilyen „emberi” szituációval, léthelyzettel. Ezt már Konkoly Dániel (*Ex libris*, ÉS, 2019/37) és Veréb Árnika (*Az első vasgolyó nem létező könyve*, Ambroozia, 2019/5) is több helyen regisztrálta. Ezért gondolom úgy, hogy a versek akkor sikerültebbek, ha a szerző olyan asztronómikus „áltémát” vagy motívumot talál, melyen keresztül, vagy melynek segítségével a szöveg valami emberiről beszél. Sajnos a legtöbb esetben nem ez történik: a szövegvilágban feltáruló történések mélyebb, humán értelme, vonatkozhatósága – a primer asztronómiai szinten túl – lényegében visszafejthetetlen, ahogyan azt láthattuk a *Szövedék* példáján keresztül.

Az *Amíg folyik* című opusban a versalany a lányával kacszázik. A vers az idő múlásának problémájára próbál rámutatni – bár ez sem teljesen biztos –, a szöveg zárlatában emellett a szülő és gyerek közötti törés is megjelöl: „A lányom határozott mozdulatokkal / nem / dob el / semmit.” (61). A gond nem csak abból származik, hogy a kislány tétlensége nem hoz létre mélyebb jelentést a szülő-gyerek kapcsolatban – pedig a kacszázás aktusának és a „pillanat elnyújtásának” képével egyértelműen ilyesmi a cél –, hanem hogy a korábban megjelenő kozmikus asszociációk ([a folyó] „mintha / az úrból / folya.”) nem szervesülnek a vers további szegmenseivel. Nem tisztázódik, hogy a folyónak miért kell pont az úrból folynia (milyen többletjelentést generál?), és ezen az sem segít, hogy a várakozásnak később „meteoritjai” lesznek. Valószínűsíthető, hogy ezek a megoldások csak a kötetkoncepció miatt születtek meg. Több versnél is az volt a benyomásom, hogy a szerző már csak kötelességből kozmologizál, ha már erre tette fel a kötetét. Persze derekasan beépíti, szöveg-

szinten el is helyezi a csillagászati referenciákat; de felmerül a kérdés: ha a vers ettől semmivel nem mond többet – mi végre?

Pedig vannak jó darabok is ebben a kötetben, elsősorban akkor, amikor a kozmikus a földivel képes organikus kapcsolatot létrehozni. A *Kulcsos* gyerekben az elhanyagolt és unatkozó gyerek képi-asszociatív fantáziája tágítja a kozmosz felé a vitrin porát holdporrá, és a mindenki által ismert Csepel-járgányt űrsiklóvá. Az anya érkezésének eseményét űrhajók csatlakozásaként láttató megoldás is kifejezetten szép és szellemes megoldás. Jellemző, hogy több, kifejezetten sikerült szöveg az asztronómiai fogalomkörtől távol esve található. Az *Elengedhetetlen* például a gyermekkor naiv és esetlen retorikáját („Bár neki se sikerül mindig [az apjának a kacsázás]”) keveri a legérzékletesebb költői nyelvhasználattal („érezni az égbolt harangját” [62]). Pedig csak egy gyerekkori séta történik a beszélő apjával a

Duna-parton, és egy kis kacsázás, amiből a vers egész gondolati vonala kinő: az apját utánozni képtelen fiú félő-bízva csodálata gyönyörűen bomlik ki a kettejük közti játék dinamikájából. A biztonságérzetet nyújtó apa mellett be nem következő „(el)merülés” is szépen köszön vissza a korábbi jelenetekből, ráadásul a gyakori tördeléssel ügyes és kifejező megoldással: „Nem / merülni / el.”

A mélység, a költészet valahogy sokkal inkább a kézzelfoghatóbb szférában található meg, ami nem meglepő, hiszen – mondjon bárki bármit – az irodalom rólunk és nekünk szól. Emiatt talán érdekesebb lett volna a poszthumán és asztronómiai kísérletezés helyett szűkebb területre redukálni a költői távlatokat. A kozmosz felszíne helyett inkább a Föld felé.

Locker Dávid

Az elalvás kis ábécéje

Gyórfi Kata, *Te alszol mélyebben*, Budapest, Jelenkor, 2019

Gyórfi Kata bemutatkozó kötete, a *Te alszol mélyebben* az emlékek és a személyes, belső vívódás ismételt megjelenítésével igyekszik megkapó olvasásélményt nyújtani. Nyelvezete könnyen hozzáférhető, bensőségre apel-lál. Ez megkönnyíti az azonosulást, hiszen az olvasó sokszor úgy érezheti, egy bizalmas, intim monológ fültanúja (illetve a papíron: szemtanúja). A (váltakozó formájú és hosszúságú) szabadversek hétköznapi közvetlenséggel teremtenek meg egy általában melankóliával telített, esetenként borús mikrouniverzumot. Általánosságban elmondható, hogy a könyv egyfelől személyes emlékek és benyomások, másfelől egy párkapcsolat aspektusainak, olykor kudarcainak a lenyomata.

Az első ciklus (*azt képzelem, hogy egyedül vagyok*) erősségei a néhol metarefektív, a szövegek és a leírt interakciók nyelviségét kiemelő gesztusok. Az olyan sorok-sorparók, mint „a szavaink

csak véletlenül egymás / mellé rendeződő pihenések egy sorban” (7); „az ágy olyan, / mint egy magánhangzók nélküli / recsegés” (8); „ha te sem vagy körülöttem, / mint egy mondat, / mást jelentek” (9); vagy: „úgy fekszünk egymás mellett, / mint két azonos értelmű szó” (10) a grammatika-szemantika szintjére terelik a szerelmi viszony mozzanatait. Ez a formalizáló gesztus, az intimitásnak egy grammatikai rendszerbe történő átültetése érdekes és izgalmas kontrasztot alkothat mind a szövegek színhelyeinek (hálószoba, megosztott intim terek) és témáinak (szerelem, elválás, nosztalgia) a bensőségességével. Ez azonban, meglátásom szerint, nem épül ki erős, a kötetet alapjaiban meghatározó stratégiává, és inkább csak az ezzel operáló szövegrészeket teszi emlékezetessé, mintsem a versegészeket. Ehhez a körhöz (nyelviség, nyelvi reflexivitás) kapcsolódik a beszéd

központi szerepbe állítása és az arra való képtelenség egyaránt. Nagy hangsúlyt kap a kommunikáció sikertelensége vagy annak megtagadása (*a lámpákat egyszerűen, maradni legalább*), annak szándékos eltorzítása (*soha nem*). Legfontosabb élményanyaga talán a beszélő által megszokott, bejáratos és belakott környezetből való kiszakadás vágya – ezt, a már említett módon, a szövegek a saját nyelvviségükre vonatkoztatva is jelzik.

A második ciklus (*ne ijedj meg, nincs itt senki*) címében intratextualitás kapcsolatba lép az előző verscsoport címével: az abban még csak elképzelt, fiktív egyedüllét immáron realizálódik. Azonban ahelyett, hogy az óhajtott egyedüllét örömet jelentene, a címadás ijedtséggel, a fenyegetettség érzetével köti össze.

Első versében (*amíg addig*) még visszatér a fent említett grammatizálás eszközéhez („és én átkerülök hangsúlytalannak / az előző mondatba”), második szövege azonban már elindítja a kötet további részét teljes egészében uraló álom- és alvástematikát. Az immár megszólított nél-

küli, csak a versbeszélő emlékeit tartalmazó versek többségükben álomleírások, vagy az elalvás-felébredés pillanatai köré szerveződő szövegek. Az alvás, az álom adta tematikus és poétikai lehetőségek, úgy tűnik, kihasználatlanul maradnak: a kötet narratíváját, bár esetenként igyekszik emulálni az álomszerűség esetlegességeit, mégis inkább az ébrenlétből rájuk tekintő kiábrándultság, fásultság jellemzi. Érzékelhető és érthető, hogy az alvás állapota jelenti a beszélő számára a biztonságot („nem nyitom ki a szemem, / levegőt sem veszek, / nem zökenthet ki semmi” [26]; „én, én és a bőröm simogatjuk egymást, / hogy nincs semmi baj, semmi baj” [33]). Ezt az első ciklusban még a szerelmi intimitás (közös alvás) öröme szavatolja, a másodikban eltolódik az emlékezés, a nosztalgia, az ébrenlét elutasítása felé.

A harmadik ciklus (*azt várod, hogy megbredjek*) folytatja az álomleírások sorát, azonban visszatekintések helyett a szövegek az álmokat mint épp lezajló történeteket jelenítik meg. Az utolsó szövegcsoporthoz Visy Beatrix hívja fel re-

cenziójában a figyelmet, amikor kifejti, hogy az addig megismert szűk, kissé klausztrófóbb versvilágból az álmodók síkja jelentheti a kiutat. (*Elmondom, mid vagyok, mid nem*, ÉS, 2019/51-52.) És valóban, ez az egység talán a kötet legmozgalmasabb része: a belső tér ismétlődései helyébe az autó, az autótúttal motívumai lépnek. Az álmodás közege azonban megmarad: a szövegek folyamatosan reflektálnak saját álom-mivoltukra („álomban is mindig tudom, / hogy nem tudok vezetni” [39]; „megálmodtam a nyakadon a bőrt” [42], stb.).

Vida Kamilla megjegyzi, hogy a kötet szövegeinek összessége „néha olyan érzést kelt, mintha egy nagyobb lélegzetvételi versről lenne szó”. (*Százféle változatban te vagy velem?* Litera, 2020. február 20.) Az egymással szoros összefüggésben álló versek valóban egy egybefüggő monológ benyomását ébresztik, mintsem különálló versekét. Ez egyfelől koherenssé, könnyen beazonosíthatóvá teszi a kötetet és annak hangját, másfelől sajnos az unalom és a kiüresedés veszélyével fenyeget. A sokadik, egymáshoz

lexikailag és poétikailag is nagyon hasonló szöveg olvasása után ugyanis könnyű letenni a könyvet. Az ismétlés gyakran használt retorikai alakzata és poétikai eszköze számos, a téma szétírására alkalmas és azt invenciózus módon megvalósító eljárást tesz lehetővé. Itt azonban az ismétlődések megújulást, változatosságot nem mutatnak. A fentebb már idézett *az ágyhoz képest* szövege a jelentések kontextusfüggéséről, azoknak a kontextus megváltoztatásából adódó jelentésmódosulásairól beszél („azok a szavak, / amikor a körülöttük lévő mondat nélkül / mást jelentenek”). A témák és a motívumok reciklálásával, újraírásával egy ilyesfajta jelentésmódosító játékot is végrehajthatott volna a kötet, az itteni ismétlések azonban valóban csak az újramondás, visszamondás szintjén maradnak. Ez annál is inkább terheli a könyvet (és a befogadást is), ha tekintetbe vesszük, hogy bizonyos mondatok vagy mondatrészek ismétlése szinte valamennyi versben ugyancsak gyakori. A kötet monotonitása az egyébként eredetinek, erősebbnek ható szövegelemek befogadására is hatást

gyakorol, amelyek így talán veszítenek is értékükből. A könyv ideje mintha a *nappalnyi idő* soraiban megírt *bámmészködés* ideje lenne: elidőzünk ugyan a versek felett, de féltő, hogy a szemezgetés-bámmészködés után igazán maradandó élménnyel nem leszünk gazdagabbak.

A repetitív jelleg mellett és annak ellenére rábukkanhatunk érzékeny és említésre méltó megoldásokra, ezek azonban inkább különálló sorokra korlátozódnak, mintsem teljes versegészekre vagy szövegcsoportokra. (Néhány szép és szubjektív példa: „addig rakódnak a szavak körülöttem, / hogy kimaradok” [23]; „első és egyetlen érintés az egész” [26]; „megöleltelek, mert álmodom” [41]). Ugyanakkor sem a kötetnek, sem általában véve a verseknek nincsen egy kitörési pontja, kiemelkedő teljesítménye, ami megtörné az azonos elvre, témára és nyelvezetre épülő szövegek homogenitását. (Vida Kamilla a „tüzet” hiányolja a kötetből, amivel egyet kell értenem.) Ez egyaránt vonatkozik egy lehetséges csúcspontot jelentő szöveg hiányára, illetve arra is, hogy a

versek mindvégig ugyanabban a hangulati és érzelmi térben, skálán mozognak. A könyv mindvégig a párkapcsolati líra bújának foglya marad: egyfajta szelíd szorongás, a lemondás és az egyedüllét szomorúsága jellemzi, amely azonban sosem mélyül el igazán. Visy Beatrix helyesen fogalmaz, amikor úgy értékeli, „a versek, helyzetek képtelenek ettől a témától és a belső gyötrődéstől elszakadni, ezért nem is nyílnak új horizontok, másféle távlatok”. Kovács Boglárka éles hangú kritikájában szintén rámutat, hogy a legtöbb vers ugyanabban a jelentéshálóban marad, nem mozdul el újabb irányok felé. (*Az alvás poétikája*, f21.hu, 2020. április 23.)

Az oldalakon előrehaladva a meglepetés, az újszerűség utáni vágy egyre csak fokozódik, de csupán várat magára. A kötet szűk tereiből (szoba, ágy, asztal) nem igazán merészkedik kijjebb, a harmadik ciklust leszámítva, s

ennek a sivár térnek a folytonos hangsúlyozása szintén a monotonitást erősíti. Visszatérve azonban a korábban megfogalmazottakra, a kötet annyiban beteljesíti saját célját, amennyiben az elszakadás vágya az ismétlések nyelvi alakzatában testet öltve meghiúsul: mind az egyes verseken, mind a teljes köteten belül újra-újra visszatérő sorok, motívumok, gondolatok arról árulkodnak, hogy a kimozdulás nem lehetséges. Talán azért sem, mert a kötet ehhez ragaszkodik: az álom médiuma annak az eszköze, hogy az egyszer már megélt és lezárult történéseket újra és újra átéljük, vagy esetleg folytathassuk is azokat. Az egyébként

számomra túl nehézkes és botladozó zárómondat is erre utal: „a világnak soha nem kezdődött el vége lenni” (49). Az álom segíti a *Te alszol mélyebben* beszélőjét ahhoz, hogy ne kelljen bekapcsolódnia a jelen történéseinek láncolatába, hogy ne kelljen elfogadnia azt a bizonyos véget – legyen az egy kapcsolaté vagy a világé.

Győrfi Kata bemutatkozó kötete kétségkívül átgondolt, azonban a koncepció koherenciájának az igénye, véleményem szerint, negatívan hatott a versek élvezeti és esztétikai értékére. Bízom benne, hogy soron következő megjelenésében egy variábilisabb, változatosabb szöveg univerzumot teremt majd.

Halmi Annamária

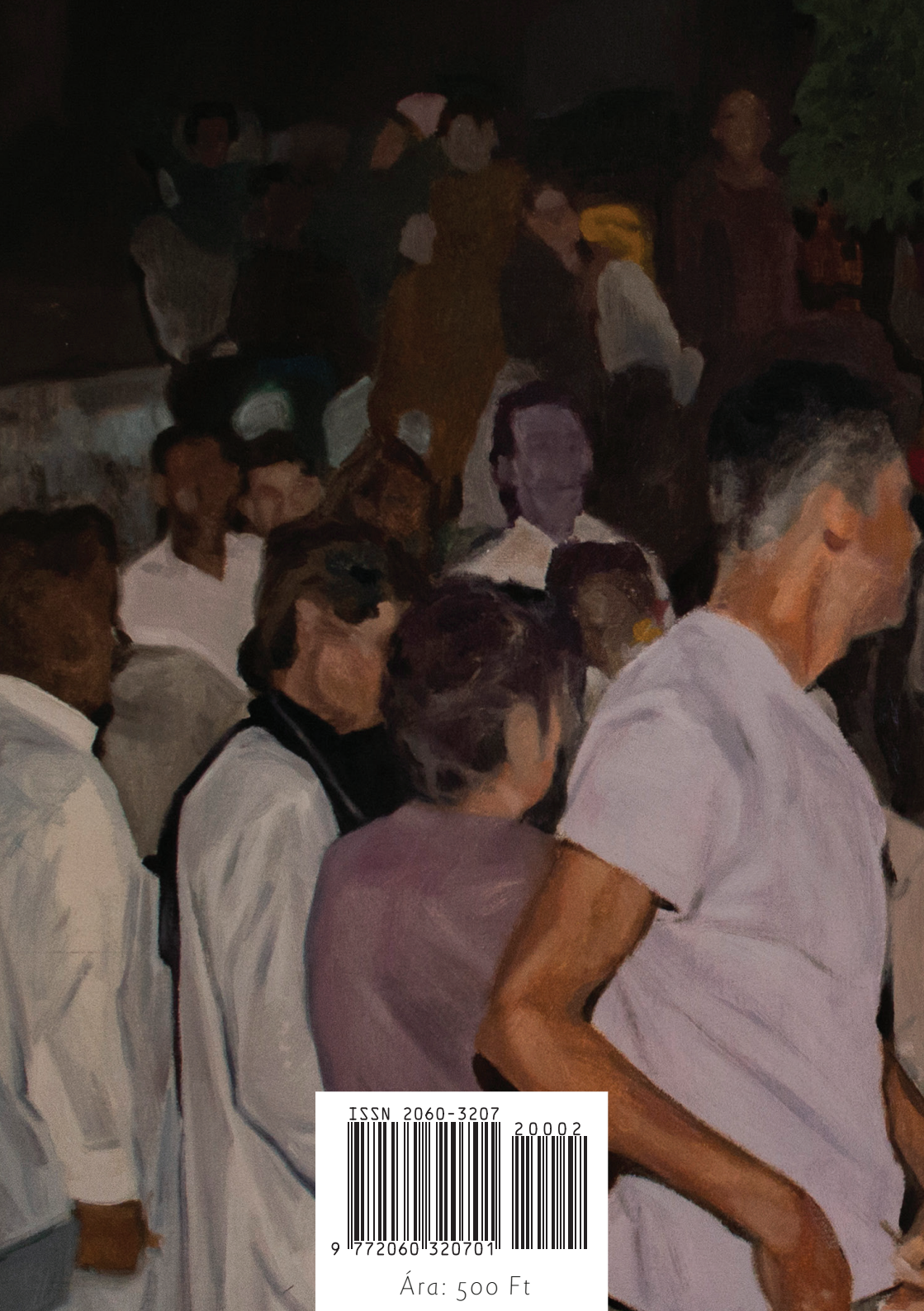
Balogh Kristóf József

A szerző egy halotti tor ceremóniamesterével, a varázslóval, 2016
olaj, farost, 56 × 70 cm

E számunk szerzői

Balogh Kristóf József (1994) képzőművész, egyetemi hallgató (MKE), Debrecen–Budapest • **Csabai Máté** (1993) újságíró, kritikus, Budapest • **Élő Csenge Enikő** (1992) még nem író, még nem költő, már nem slammer, szerkesztő (FÉLonline), Sopron–Budapest • **Halmi Annamária** (1989) irodalomkritikus, Budapest • **Katona Ágota** (1989) költő, Budapest • **Kőszeghy Ferenc** (1996) egyetemi hallgató, Budapest • **Locker Dávid** (1998) költő, kritikus, Budapest • **Lukács Flóra** (1994) költő, Budapest • **Mohácsi Balázs** (1990) költő, kritikus, műfordító, a Jelenkor és a Versum szerkesztője, legutóbbi kötete: hungária út, hazafelé (2018, Jelenkor), Pécs • **Murzsa Tímea** (1992) doktorandusz, szerkesztő, Budapest • **Rudolf Dániel** (1987) író, újságíró, filmkritikus, filmes, Budapest • **Szeles Judit** (1969) költő, író, legutóbbi kötete: Szeptás (2018, JAK/Magvető), Strömstad (Svédország) • **Szöllőssy Balázs** (1981) költő, műfordító, legutóbbi kötete: A Kilátó Presszóban (2019, Symposion), Budapest • **Tarcsay Zoltán** (1987) migráns, legutóbbi kötete: Norman Jope - Gólyák és rétesek (ford.) (2018, FISz–Apokrif), Bristol • **Toroczkay András** (1981) író, legutóbbi kötete: Búcsú Éhestől (2015, Magvető), Budapest • **Závada Péter** (1982) költő, drámaíró, legutóbbi kötete: Roncs szelárnnyékban (2017, Jelenkor), Budapest • **veress dani** (1988) szerkesztő, doktorjelölt (ELTE BTK, EHESS), Debrecen

ISSN 2060-3207

20002

9 772060 320701

Ára: 500 Ft